

Knižnica Štátneho pedagogického ústavu
v Bratislave

U 79977

U

MLUVNICA

ENTÁRNYCH SKÔL.

SPISÁL

KAROL SEBESZTHA,

skóldozorca.

MAGYAR NYELVTAN

A

TÓT AJKÚ ELEMÍ ISKOLÁK FELSŐ OSZTÁLYAI
SZÁMÁRA.

ÍRTA

SEBESZTHA KÁROLY,

tanfelügyelő.

BUDAPEST, 1892.

MÉHNER VILMOS KIADÁSA.

(IV. ker. Papnövelde-utca 8. sz.)

~~Ára 35 fillér.~~

Ára 40 fillér

UHORSKÁ MLUVNICA

PRE

VYŠŠIE TRIEDY ELEMENTÁRNYCH SKÔL.

SPISAL

KAROL SEBESZTHA,

škôldozorca.

MAGYAR NYELVTAN

A

TÓT AJKÚ ELEMI ISKOLÁK FELSŐ OSZTÁLYAI
SZÁMÁRA.

IRTA

SEBESZTHA KÁROLY,

tanfelfigyelő.

BUDAPEST, 1892.

MÉHNER VILMOS KIADÁSA.

(IV. ker. Papnövelde-utca 8. sz.)

Pedagogická knihovna
J. A. Komenského

0.10.

88/30.

Šetrte knih!

Nevpisujte do nich poznámek, nepodtrhujte a nezatrhujte v nich nič, neboť tím se knihy poškozuji!

Revízia
1965

REVÍZIA
1976

Minden jog föntartva.

Signatúra:

Čís. prírast.: 19947

Čís. inv. den.: 4899/50

Knižnica Štátneho pedagogického
ústavu v Bratislave.

1. A munka.

A munka hasznos. A munka ad kenyeret. Munkából él minden ember. Az emberek sokféle munkát végeznek. A földműves szántja a földet, veti a magot és termel gabonát. A gabonából lisztet őrölnek. A lisztből kenyeret sütnek.

Az ipáros ruhát, butort, szerszámot és házat készít. Egy ház készítéséhez, a kőműves, ács, cserépfedő, asztalos, lakatos, üveges, festő és napszamos szükséges. A földműves nem iparos.

A kereskedő portékát árul. A portékát a földműves termeli, vagy az iparos készíti. Van fűszerkereskedő, de van vas-, bőr-, gabona-, borkereskedő is.

A tanult emberek tudományukkal használnak az embereknek. Tanult emberek a tanítók, orvosok, mérnökök, hivatalnokok, papok stb.

Szótár: *A munka:* práca; *hasznos:* užitočný; *sokféle:* mnohé, mnohonásobné; *végeznek:* vykonávajú; *szántja:* orie; *szántani:* orať; *föld:* zem; *földműves:* sedliak, roľník; *veti:* seje; *vetni:* siať; *mag:* semä; *termel:* rodí; *termelni:* rodiť; *gabona:* zbožie; *liszt:* múka; *őrölnek:* melú; *őrölni:* mlet; *sütnek:* pečú; *sütni:* piecť; *iparos:* priemyselník; *butor:* náradie; *szerszám:* nástroj; *készít:* hotuje; *készíteni:* hotovíť; *készítés:* hotovenie; *szükséges:* potrebný; *ács:* tesár; *cserépfedő:* škrydličiar; *üveges:* sklenár; *festő:* maliar; *napszamos:* nádenník; *kereskedő:* kupec; *portéka:* tovar; *árul:* predáva; *árulni:* predávať; *fűszer:* korenia;

vas: železo; *de*: ale; *bőr*: koža; *bor*: víno; *tanult*: učený; *tudomány*: veda; *használnak*: osožia; *használni*: užítkovať; *orvos*: lekár; *hivatalnok*: úradník.

Mluvnica: Najdôležitejšie prípony sú tie ktoré zodpovedajú slovenskému sklonovaniu, a síce:

Nominativ:	slovo	= szó;	oko	= szem.
Genitiv:	slova	= szóé;	oka	= szemé.
Dativ:	slovu	= szónak;	oku	= szemnek.
Akkusativ:	sloyó	= szót;	oko	= szemet.
Locativ:	v slove	= szóban;	v oku	= szemben.
Instrum:	so slovom	= szóval;	s okom	= szemmel.

Pri tých je k pomerkovaniu: Akkusativ má príponu: *t at, et, öt.*

K slovám, ktoré sa na samohlásku končia, prikladá sa *t*, k slovám ale, ktoré na spoluhlásky sa končia, prikladá sa: *at, et, öt öt.* N. p. szó-t: slovo; szem-et: oko.

Instrumentálna prípona *val, vel* = so = s, jako aj prípona *vá, vé* = za, sa prikladá k slovám, ktoré sa na samohlásku končia; pri slovách ale, ktoré sa na spoluhlásku končia, písmena *v* sa premení na takú spoluhlásku s jakou sa končí slovo. N. p. nepíše sa szemvel, ale szemmel = s okom; nie házval, ale házzal; nie királyvá, ale királylyá = za kráľa (vyvoliť za kráľa).

Cvičenie.*)

Milyen a munka?

Mi a hasznos?

Mit ád a munka? Mi ád kenyeret?

Miből él minden ember?

Az emberek milyen munkát végeznek?

Mit szánt a földműves?

Ki szántja a földet?

Ki veti a magot? Mit vet a földműves?

Ki termel gabonát? Mit termel a földműves?

*) Žiaci majú na tieto otázky najprv ústne, potom písobne v celých vetách odpovedať.

A gabonából mit őrölnek?
Miből őrölnek lisztet?
Ki készíti ruhát?
Mit készíti az iparos?
Ki szükséges egy ház készítéséhez?
Mihez szükséges a kőműves?
Ki árul portékát?
Mit árul a kereskedő?
A portékát ki termeli?
Ki készíti a portékát?
Milyen kereskedő van?
A tanult emberek mivel használnak?
A tanult emberek kinek használnak?
Kik a tanult emberek?

Úloha (k preloženiu).

Roľník žije z práce. Učiteľ nie je roľník. Priemyselník nepredáva tovar. Kupec nepredáva dom. Lekári ošozia ľuďom vedou. Roľník dorába a kupec predáva víno. Nie každý kupec predáva železo. Nádenník vykonáva mnohé práce, ale zem neorie. Murár stavia (épit) dom ale nepredáva zbožia. Zo železa nemelú múku; z kože nepečú chlieb.

2. A szegény leány meséje.

Egy szegény árva leánynak nem volt sem apja, sem anyja. Az árva leány elment szolgálatot keresni. A mint megy, egy szikla mellett egy koldússal találkozott. A koldús így szólt hozzá: „Az Istenért adjál egy kis kenyeret.” A leány odaadta neki egész kenyerét. A mint tovább megy, egy tóhoz érkezett. Ott a fűből egy rongyos gyermek lépett eléje ezen szavakkal: „Hideg van, fázom; az Istenért adjál egy kis ruhát.” Az árva

leány megsajnálta a rongyos gyermeket és minden ruháját neki adta ajándékba. A koldus meg a rongyos gyermek egy tündér volt.

Erre megnyílt az ég és csillagok hullottak az árva leányra. A csillagok arany ruhává változtak rajta. Az árva leány arany ruhában ment tovább. Végre egy szép nagy városba érkezett. Ott megtetszett a fiatal királynak. Az mindjárt feleségül vette őt. Így lett az árvaleányból királyné.

Szótár: *Szegény*: chudobný, —á, —é; *mese*: rozprávka, pohádka; *egy*: jedon, jedna, jedno; *árva*: sirota; *sem*: ani; *elment*: odišiel, —a, —o; *szolgálat*: služba; *keresni*: hľadať; *megy*: ide; *szikla*: skala; *mellét*: pri; *koldus*: žobrák; *találkozott*: stretol, —a, —o, sa; *így*: takto; *szólt*: riekol, —a, —o; *hozzá*: k nemu, k nej; *Isten*: Boh; *adjál*: daj mi; *odaadta*: tadal; *kis kenyér*: malý chlieb; *egész*: celý, —á, —é; *tovább*: ďalej; *tó*: jazero, rybník; *érkezett*: prišiel, —a, —o; *ott*: tam; *fű*: tráva; *rongyos*: otrhaný, —á, —é; *lépett*: prikročil; *eléje*: pred neho, —ňu; *szó*: slovo; *hideg*: zima; *fázom*: mrznem; *megsajnálta*: zľutoval, —a, —o sa; *ajándék*: dar, *ajándékba*: do daru; *meg*: a; *tündér*: vila, zjav; *erre*: na to; *megnyílt*: otvoril, —a, —o; *ég*: nebo; *csillag*: hviezda; *hullani*: padať, pršať; *arany*: zlato, zlatý, —á, —é; *változtak*: zmenily sa; *rajta*: na nej, ňom; *végre*: konečne; *megtetszett*: zalúbil, —a, —o (sa); *fiatal*: mladý, —á, —é; *király*: král; *feleség*: manželka; *elvenni*: vziat; *lett*: stal, —a, —o sa; *királyné*: kráľovná.

Mlwnica. Slová, ktoré sa končia na krátke *a*, *e* zdĺža sa keď k nim príjde prípona. N. p. atya, atyának, atyát, atyák, atyáknak; eke, ekét, ekének, ekével,

Nektoré jedno slabičné slová pri užívani prípony akkusativa (*t*, *at*, *et*,) a množného čísla (*k*, *ak*, *ek*,) prijímajú medzi peň a príponu: *v*. Tieto sú:

ló = kôň; lovat, lovak.

tó = jazero; tavat, tavak.

kő = kamenň; *követ, kövek.*

mű = dielo; *művet, művek.*

fű = tráva; *fűvet, fűvek.*

cső = rúra; *csövet, csövek.*

tő = peň; *tövet, tövek.*

szó (slovo) sa uživa; *szót, aj szavat, szók, aj szavak.*

hó = sňah; *havat.*

Cvičenie.

Kinek nem volt anyja?

Hová ment az árva leány?

Kivel találkozott az árva leány?

Hogyan szólt hozzá a koldus?

Mit csinált a leány?

A mint tovább ment hová érkezett a leány?

Ott ki lépett eléje?

Honnét lépett eléje a rongyos gyermek?

Milyen szavakkal lépett eléje a gyermek?

Mit csinált az árva leány a rongyos gyermekkel?

Ki volt a koldus? Ki volt a rongyos gyermek?

Mi nyílt meg?

Mi hullott az árva leányra?

A csillagok mivé változtak rajta?

Az árva leány hogyan ment tovább?

Végre hová érkezett?

Ott kinek tetszett meg?

Mit csinált a fiatal király?

Mi lett az árva lányból?

Úloha.

Jedno chudobné dieťa išlo si chlieb hľadať. Stretlo sa s jedným kupeom, a takto k nemu hovorilo. Daj mi kúštek chleba aj nejakú šatu. Dobrý kupec zlutoval sa nad chudobným dieťaťom (s akkusativom) dal mu dō daru chlieb

aj dobré šaty. Dieťa v dobrých šatoch zaľúbilo sa kráľovi. Kráľ si ho vzal do služby. A tak sa stal z chudobného dieťaťa nie žobrák ale pracovitý (munkás) človek.

3. A gazda és a gólya.

Egy gazdának házat tűz pusztította el. A házon egy gólyának is volt fészke, és az is elégett. A gazda búsan állott háza romjai előtt s így gondolkozott: olyan nagy a károm, hogy helyre nem hozhatom; eladom a kertemet, földemet és lovaimat, magam pedig elszegődöm cselédnek.

„Roszszul cselekednél“, mondja neki a gólya, ki már akkor új fészket rakott.

„Könnyű neked! — Te csak fészkedet vesztetted el; de én drága házamat siratom.“ — Felelt neki a gazda.

„Nincs igazad! mondá erre a gólya. Nekem a fészkem volt mindenem. Neked maradt még földed, kerted, házad. Erőd és egészséged van. Szorgalmad, munkáddal, házadat újra fölépítheted. A kinek ideje, egészsége és szorgalma van, az ne essék kétségbe soha.“

Szótár: *Gazda*: hospodár, gazda; *gólya*: bocian; *tűz*: oheň; *pusztította*: zničil, —a, —o; *fészkek*: hniezdo; *elégett*: zhorel, —a, —o; *búsan*: smutne, skormútene; *rom*: sborenina; *előtt*: pred; *gondolkozott*: premýšlal, —a, —o; *olyan*: taký, —á, —é; *kár*: škoda; *hogy*: že; *helyre*: na miesto; *nem hozhatom*: nemôžem priviest; *eladom*: predám; *magam*: ja; *pedig*: ale; *elszegődöm*: stanem; *cseléd*: sluha; *rosszul cselekednél*: zle by si urobil; *mondja*: rečie; *már*: už; *akkor*: v tenkrát; *új*: nový, —á, —é; *rakott*: vystavil, složil; *könnyű*: ľahko, ľahký, —á, —é; *csak*: len; *vesztetted el*: utratil, —a, —o; *de*: ale; *drága*: drahý, —á, —é;

síratom: oplakávam; *felett*: odpovedal, —a, —o; *nincs igazad*: nemáš pravdu; *maradt*: zostal, —a, o; *erő*: sila; *egészség*: zdravie; *szorgalom*: pilnosť, usilovnosť; *újra*: znovu; *fölelítheted*: môžeš vystaviť; *idő*: čas; *ne essék kétségbe*: nech nepadne do zúfalstva; *soha*: nikdy.

Mluvnica. V uhorskej reči miesto prisvojovacích zámen užívajú sa prisvojovacie prípony; tieto sú v jednotnom počte

v prvej osobe: *m*, (am, em, om, öm);

v druhej osobe: *d*, (ad, ed, od, öd);

v tretej osobe: *ja*, *je*, *a*, *e*.

N. p. *házam*: môj dom; *kertem*: moja zahrada;

házad: tvoj dom; *kerted*: tvoja zahrada;

háza: jeho dom, *kertje*: jeho zahrada.

Tie slová, ktoré sa na samohlásku končia, berú si prípony: *m*, *d*, *ja*, *je*. N. p. *olló*: nožnice; *ollóm*, *ollód*, *ollója*; *mese*: bájka, *mesém*, *meséd*, *meséje*. Slová ale, ktoré na spoluhlaskú sa končia vsúvajú pred *m*, *d*, ešte jednu samohlásku: *a*, *e*, *o*, *ö*. N. p. *ház-a-m*, *ház-a-d*, v tretej osobe ale berú si pravidelne príponu *a*, *e*, mnohé ale aj *ja*, *je*. N. p. *háza* jeho dom, *kertje*, jeho zahrada.

Prípony množného počtu sú:

v prvej osobe: *nk* (unk, ünk); *ollónk*: naše nožnice;

v druhej osobe: *tok*, *tek*, *tök*; *ollótok*: vaše nožnice;

v tretej osobe: *juk*, *jük*, *jok*, *jök*, *uk*, *ük*, *ok*, *ök*; *ollójuk*: ich nožnice.

Slová na spoluhlásku sa končiace aj pred prípony *nk*, *a tok*, *tek*, *tök* vsúvajú samohlásky. N. p. *ház-u-nk*, *föld-ü-nk*, *ház-a-tok*, *föld-e-tek*; keď ale chceme dať výraz tomu že je tých vecí viac ktoré sa privlastňujú, užívajú sa tieto prípony:

v jednotnom počte: (to jest: jeden majiteľ).

Prvá osoba: *jaim*, *jeim*, *aim*, *eim*, *im*;

Druhá osoba: *jaid*, *jeid*, *aid*, *eid*, *id*;

Tretia osoba: *jai*, *jei*, *ai*, *ei*, *i*.

v množnom počte (to jest: viac majiteľov):

Prvá osoba: *jaink*, *jeink*, *aink*, *eink*, *ink*;

Druhá osoba: *jaitok*, *jeitek*, *aitok*, *eitek*, *itok*, *etek*;

Tretia osoba: *jaik*, *jeik*, *aik*, *eik*, *ik*.

N. p. kalap (klobúk):

1. kalapjaim: moje klobúky;
2. kalapjaid: tvoje klobúky;
3. kalapjai: jeho klobúky.
1. kalapjaink: naše klobúky;
2. kalapjaitok: vaše klobúky;
3. kalapjaik: ich klobúky.

Na *a*, *e* sa končiace mená aj pred privlastňujúcimi príponami zdlžujú končiace samohlásky. N. p. gazda, gazdám, eke, ekém.

Tie slová: apa (otec), anya (matka), bátya (strýk), öcs (mladší brat), néne (tetka) v tretej osobe zanechávajú končiacu samohlásku *a* alebo *e* a berú si prípony *ja*, *je*. N. p. apám, apád, apja; anyám, anyád, anyja; bátyám, bátyád, bátyja.

Vyššie menované *v* prijímajúce slová aj pred privlastňujúcimi príponami užívajú to *v*. N. p. ló. lovam, lovaim; csó, csövem, csöveim; fű, fűvem, fűveim.

Tie slová, ktoré sa na *ó*, *ö*, končia, jak prijímajú privlastňujúce prípony *ja*, *je* s *j* tvorené (ja je, jaim a t. d.) premenia končiace *ó* na *a*, a *ö* na *e*. N. p. ajtó (dvere) ajtaja; erdő (hóra) erdeje; nő (žena) neje; idő (čas) ideje.

Fiatú: syn bere prípony taktó: fiam, fiad, fia, fiunk, fiatok, fiuk; fiaim, fiand, fiar, fiaink, fiaitok, fiarik.

Cvičenie.

- Kinek a házát pusztította el a tűz?
A házon kinek volt a fészke?
Mit csinált a gazda háza romjai előtt?
Hogyan gondolkozott a gazda?
Mit mondott neki a gólya?
Mit rakott már akkor a gólya?
Mit felelt neki a gazda?
Mit mondott erre a gólya?
Mi volt a gólyának a fészke?
Mi maradt a gazdának?

Mivel építhető föl a gazda újra házát?
Ki ne essék kétségbe soha?
Van-e a gólyának háza?
Van-e a királynak földje?
Ki ad kenyeret a gazdának?
Van-e a koldúsnak ideje?
Van-e a városban gólya?
Van-e a gazdának aranyos ruhája?

Úloha.

Jednomu kupcovi voda zničila všetok tovar. Kupec smutne stál pri vode a takto premýšľal: Môj tovar mi zničila voda, ja predám všetko a stanem za sluhu. — „Zle by si urobil!“ — preriekol k nemu jedon učiteľ, — „Zostala ti tvoja sila a tvoje zdravie, a kto má silu a zdravie, nech nepadne nikdy do zúfalstva.“

4. A farkas, a róka és az oroszlán.

A farkas irigyelte az oroszlánnak vitéz hírnevét. „Én nem értem, miért mondják őt oly vitéznek, hisz én is vagyok olyan vitéz mint ő, és te sem vagy rosszabb nála,“ — mondja a farkas a rókának.

„Mi nem vagyunk olyan erősek mint ő“ — felelt a róka.

„Téged elijeszt az ő ereje; de engemet nem; mert én ügyesebb vagyok mint ő. Ha neki van ereje, nekem is van elég“, — mondja megint a farkas. „Én megbirkózom a medvével is, pedig az is van olyan erős mint az oroszlán.“

„Ne bízd el magadat“ — felelt ismét a róka. „Az oroszlán még ügyesebb mint te, és erősebb mint ti ketten vagytok a medvével.“

„Meglátod, hogy én őt leverem magam is, ha találkozom vele.“ — Így végezte beszédét a farkas.

Nem sokára csakugyan találkozott a farkas az oroszlánnal. Vakmerően reá rohant; de az oroszlán lábának egy legyintésével leterítette őt. „Ha oly kegyetlen volnék mint te, most megölnélek; te irígy állat! De én nem gyönyörködöm a gyengébbek kínzásában“ — szólt az oroszlán s büszkén tovább ment.

A róka messziről nézte őket. A mint az oroszlán távozott, odament segítette a farkast lábra állani, aki alig birt magához térni. „Nekem“ — fáj minden tagom — mondja a farkas, — de nem az oroszlán ütésétől, hanem azért mivel megbotlottam. Mert ne gondold, hogy az oroszlánnak több ereje volna mint nekem; nem is ügyesebb mint én, hanem neki több szerencséje van mint nekem. Ha el nem botlottam volna bizonyosan összetörtem volna őt.“

Az irígység soha sem ismeri el mások fölényét.

Szótár: róka: liška; oroszlán: lev; irigyelte: závidel; vitéz: výtaz; hirnév: chýrne meno; érteni: rozumet; miért? prečo? mondják: volajú; oly: taký, — á, é; hisz: ved; mint: jako, nežli; nála: od neho, pri ňom; erős: mocný; elijeszt: odstraší; ügyes: obratný, šikovný; birkózni: pasovať sa; megbirkózom: pasovať sa budem; medve: medved; ne bízd el magadat: nedôveruj si tolko; ketten: dvaja; meglátod: uvidíš; leverem: zbijem; találkozom: stretnem sa; vele: s nim; végezte: zakončil; beszéd: reč; nemsokára: nezadlho; csakugyan: predsa, vskutku; vakmerően: zaslepene; reá: na neho; rohant: vrhol sa; legyintés: dotknutie, zasiahnutie; leterítette: srútil; ha: keby, jestli; kegyetlen: ukrutný, nemilosrdný; volnék: bol by som; megölnélek: zabil by ťa; nem gyönyörködöm: neteším sa; gyenge: slabý;

kinzás: trápenie, mučenie; *büszkén*: pýšne; *tovább*: ďalej; *messziről*: zďaleka; *nézni*: hľadať, pozeráť; *távozott*: vzdialil sa; *oda*: ta; *segítette*: pomáhal, —a, —o; *alig*: sotva; *birt*: vládal, —a, —o; *magához térni*: k sebe príjst; *fáj*: bolí; *tag*: úd; *ütés*: úder, bitie; *megbotlottam*: potkol —a, —o, som sa; *hanem*: ale; *szerencse*: šťastie; *bizonyosan*: zaiste; *összetörtem*: rozmliaždil, zlamal som; *irigység*: závist; *soha*: nikdy; *elismeri*: uzná; *fölény*: výhoda.

Mluvnica. Osobné zámená neprijimajú prípony s kloňujú sa ale takto:

Nom.:	én: ja;	te: ty;	ő: on.
Gen.:	enyém: môj;	tied: tvoj;	ővé: jeho.
Dat.:	nekem: mi;	neked: ti;	neki: jemu.
Akkus.:	engem: mňa;	téged: teba, ta;	őt: ho.
Nom.:	mi: My;	ti: vy;	ők: oni.
Gen.:	mienk: náš;	tietek: vaše;	ővék: ich.
Dat.:	nekünk: nám;	nektek: vám;	nekik: im.
Akkus.:	minket: nás;	titeket: vás;	őket: ich.

Zvratne zámeno je:

magam: ja sám;	magunk: my sami;
magad: ty sám;	magatok: vy sami;
maga: on (ona, ono) sám;	maguk: oni sami.

Zvratné zámeno prijímá tie samé prípony čo podstatné mená. N. p. *magamat*, *magadnak*, *magához*, *magunktól*, *magatokra*, *magukért*.

Nincs: nemať je bezosobné záporné sloveso, užívá sa len v prítomnom čase, a síce: na jednu vec: *nincs* a na viac vecí: *nincsenek*.

Nekem van fejem: já mám hlavu; nekem nincs fejem: ja nemam hlavu; nekem nincsenek fejeim: ja nemam (viac) hlavy.

Cvičenie.

- Mit irigyelt a farkas?
 Mit mondott a farkas a rókának?
 Ki olyan vitéz mint az oroszlán?
 Mit felelt a róka?

Kik nem olyan erősek mint az oroszlán?
Mit mond megint a farkas (v odpovedi:
mondja).

Kit ijeszt el az oroszlán ereje?

Ki ügyesebb mint ő?

Kivel birkózik (zápasí) a farkas?

Mit felel ismét a róka?

Ki ügyesebb mint a farkas?

Hogyan végezte beszédét a farkas?

Mikor találkozott a farkas az oroszlánnal?

Hogyan rohant reá?

Az oroszlán mivel terítette le őt?

Mit szólt az oroszlán?

Ki nem gyönyörködik a gyengébbek kínzásában?

A róka honnét nézte őket?

Ki segítette a farkast lábra állani?

Mit mondott a farkas?

Mitől fáj (boleli) a farkasnak minden tagja?

Úloha.

Vlk sa stretol s líškou a takto k nej prehovoril. „Ja nerozumiem prečo volajú medveďa takým výtazom; aj ja som taký výtaz jako on.“ „Nedôveruj si tolko — odpovedala líška, — medveď má viacej sily jako ty, a on je aj šikovnejší nežli ty.“ — „Teba odstraší jeho veľká sila, lebo ty nemáš tolko sily jako on, ja ho ale zbijem jestli sa s nim stretnem.“

Nezadlho vskutku sa stretol vlk s medveďom. Ten ho ale srútil. — „Vidíš, že je medveď silnejší nežli ty“ — povedala mu líška, ale závisť neuzná výhodu.

5. A két szomszéd és fiaik.

János és Pál földművesek és jó szomszédok voltak. Gyakran beszélgettek gyermekeik jövőjéről. „Én fiamat taníttatni fogom, legyen belőle okosabb ember, mint magam vagyok“ — így gondolkozott János. „Nekem is van módom hozzá; de én azt hiszem, boldogabb ember lesz belőle, ha megmarad földművesnek. Maradjon ő nálam, tanuljon tőlem munkát és takarékossgot, éljen velem, szerezzon magának mellettem valamit. Ha hallgat rám, lehet belőle elégedett és boldog ember.“ — Így gondolkozott Pál az ő fiáról.

„Jobb dolga lesz neki, ha úr lesz“, így szólt János.

„Annak van jobb dolga, a ki sorsával elégedettebb. Az uraság nem boldogság. Nálam sokkal nagyobb urak vannak, a kikkel nem cserélek“ — válaszolt Pál.

A két apa úgy tett, a mint mondá. Mikor fiaiak elvégezték a falusi iskolát, Pál maga mellé fogta fiát, János pedig a szomszéd város gimnáziumába küldte a magáét.

Lássuk mi lett belőlük?

János nem vigyázhatott eléggé fiára. A fiúnak nem volt nagy kedve tanulni. A tanárok mindig panaszkodtak reá, hogy nem tanul és nem lesz belőle semmi. Az apa szemrehányásokat tett neki, de az nem fogott rajta. Több év múlva az iskolából is kimaradt; dolgozni már nem akart. Végre apja kedvéért a jegyző fogadta magához írnoknak; de egész életén át szegénységgel, nyomorral küzdött.

Pálnak fia atyja mellett megszokta a munkát és takarékossgot. Gazdaságuk növekedett. A fiú később munkásság és szorgalom által a község első birtokosa lett. És egész életére megelégedett boldog ember lett belőle.

Csak munkával és szorgalommal boldogúl az ember mindenütt.

Szótár: *Szomszéd:* sused; *gyakran:* často; *jövő:* budúcnosť; *okos:* múdry, opatrný; *mód:* zpôsob; *hiszem:* verím; *boldog:* šťastný; *maradjon:* nech zostane; *takarekosság:* sporivosť; *éljen:* nech žije; *élmi:* žit; *szerezzen:* nech si zaopatrí; *valamit:* niečo, volačo; *hallgatni:* poslúchať; *elégedett:* spokojný; *sors:* osúd; *falusi:* dedinský, —á, —é; *gymnasium:* gymnasium; *küldeni:* poslat; *lássuk:* vidme; *vigyázni:* pozorovat; *kédv:* völa; *tanár:* učbár; *panaszkodni:* ponosovat sa; *szemrehányás:* výčitka; *év:* rok; *mulva:* o; *kimaradni:* vystať; *jegyző:* zápisník, notár; *írnok:* pisár; *élet:* život; *szegénység:* chudoba; *nyomor:* bieda; *megszokni:* privyknúť; *növekedni:* zrastať, zmáhať; *később:* pozdejšie, neskoršie; *hasonló:* podobný, —á, —é; *dolgos:* pracovitý, —á, —é; *szerzett:* obstaral, zaopatril; *munkásság:* pracovitost; *szorgalom:* usilovnosť, pilnosť; *község:* obec; *birtokos:* statkár; *egész:* celý; *megelégedett:* spokojný; *mindenütt:* všade.

Mlwnica. Uhorská reč má aj také osobné zámená ktoré povstávajú dielom z prípon, dielom zo záložiek s prisvojovacími príponami Tieto sú:

od prípony: *nek* (prípona dativu):

nekem: mne; neked: tebe; neki: jemu;
nekünk: nám; nektek: vám; nekik: ím;

od prípony: *ben* (-v):

bennem: vo mne; benned: v tebe; benne: v ňom;
bennünk: v nás; bennetek: vo vás; bennük: v nich;

od prípony: *nál* (-u):

nálam: pri mne; nálad: pri tebe; nála: pri ňom;
nálunk: pri nás; nálatok: pri vás; nálunk: pri nich;

od prípony: *ra* (-na):

rám: na mňa; rád: na teba; rá: na neho;
ránk: na nás; rátok: na vás; rájuk: na nich;

od prípony: *hoz* (-ku):

hozzám: ku mne; hozzád: k tebe; hozzá: k nemu;
hozzánk: k nám; hozzátok: k vám, hozzájuk: k ním.

od prípony: *ról* (-o):

rólam: o mne; rólad: o tebe; róla: o ňom;
rólunk: o nás; rólatok: o vás; rólunk o nich;

od prípony: *től* (-od):

tőlem: odo mňa; tőled: od teba; tőle: od neho;
tőlünk: od nás; tőletek: od vás; tőlük: od nich;

od prípony: *vel* (-s, so):

velem: so mňou; veled: s tebou; vele: s ním;
velünk: s nami; veletek: s vami; velünk: s nimi;

od prípony: *ért* (-pre):

értem: pre mňa; érted: pre teba; érte: pre neho;
értünk: pre nás; értetek: pre vás; értük: pre nich;

od prípony: *ből* (-zo):

belőlem: zo mňa; belőled: z teba; belőle: z neho;
belőlünk: z nás; belőletek: z vás; belőlük: z nich;

od prípony: *be* (-do):

belém: do mňa; beléd: do teba; belé: do neho;
belénk: do nás; belétek: do vás; beléjük: do nich.

Tým samým spôsobom sa odvodzujú zámená od záložiek. A síce:

alatt: pod; alattam: podomňou; alattad: a t. d'. (na otázku-kde);

alá: pod; alám: podomňa, alád: a t. d. (na otázku kam?)

előtt: pred; előttem: predomňou; előtted: a t. d'.

fölött: nad; fölöttem: nadomňou; fölötted: a t. d'.

közül: vokol; közülem: vokol mňa;

mögött: za; mögöttem: za mňou;

mellett: pri; mellettem: pri mne;

helyett: miesto; helyettem: miesto mňa;

miatt: pre; miattam: pre mňa;

után: za; utánam: za mňou.

Cvičenie.

Kik voltak János és Pál?

Miről beszélgettek gyakran?

Hogyan gondolkozott János?

Hogyan gondolkozott Pál?

Hogyan szólt János?

Hogy válaszolt Pál?

Kinek van jobb dolga?

Mi az uraság?

Hogyan tett a két apa?

Mikor fogta Pál maga mellé fiát?

János hová küldte a magáét?

Kire nem vigyázhatott János?

A fiúnak volt-e kedve tanulni?

Kik panaszkodtak reá?

Az apa mit tett a fiúnak?

Az fogott-e rajta?

Több év múlva honnét maradt ki a fiú?

Akart-e dolgozni a fiú?

Végre ki fogadta magához?

Egész életén át mivel küzdött?

Pálnak fia mit szokott meg (odpov. megszokta).

A fiú később milyen feleséget szerzett magának?

Mi által lett a község első birtokosa?

Egész életére milyen ember lett belőle?

Mivel boldogul az ember mindenütt?

Uloha.

Ondrej bol najbohatším roľníkom v dedine. Jediný syn mu chodil do školy ale sa tam nič neučil. Keď sa naňho učiteľ ponosoval, Ondrej mu pyšne odpovedal: „Len sa vy starajte o seba, ja nechcem aby môj syn bol pisárom; on

ma z čoho žit. Ani ho viacej do školy nepošlem, bude z neho bohatý roľník jako som já, predomnou je bohatý roľník viac ako jedon pisár abo kňaz. — Aj tak urobil. Chlapec ale zostal nevedomým sprostákom, ktorého každý opovrhnuł a oklamal. Cez celý život nariekal potom na svojho otca, ale už bolo neskoro.

Slová: dedina: *falu*; jediný: *egyetlen*; chodil: *járt*; neučil: *nem tanult*; učitel: *tanító*; ponosoval: *panaszkodott*; pyšne: *büszkén*; len sa starajte: *csak gondoljon (. . .ra)*; nechcem: *nem akarom*; aby bol: *hogy legyen*; žit: *élni*; ani nepošlem: *nem is küldöm*; bude: *lesz*; ja som: *én nagyok*; jako: *mint*; viac: *több*; viacej: *többé*; aj tak urobil: *ugy is tett*; zostal: *maradt*; nevedomý: *tudatlan*; sprosták: *tuskó*; každý: *mindenki*; opovrhnuł: *lenézett*; oklamal: *megcsalt*; nariekal: *panaszkodott*; bolo: *volt*; neskoro: *késő*.

6. Isten mindenütt lát.

Erzsike egyedül volt otthon öcscsével Pistával, aki így szólt hozzá:

„Senki sincs idehaza, jer keressünk magunknak valami jó ennivalót.“

„Kis öcsém! Mindenütt megláthatna valaki bennünket“ — válaszolt Erzsike.

„Ki látna bennünket a konyhában? — kérdé Pistika. Ott találunk mézet vagy vaját; azt kenyérre kenjük s megeszszük.“

„Ott meglátna a szomszédasszony, 'akinek ablakából be lehet látni konyhánkba.“

„Akkor menjünk a kamrába, — mondja megint a kis Pista.

„Ott is meglátna valaki — szólott Erzsike — a szomszéd aki a kamra ablaka előtt fát vág.“

„Igazad van Erzsike, hanem menjünk a pin-

czébe; ott már senki sem láthat bennünket, mert ott sötét van.“ — Okoskodott tovább Pista.

„Ne hidd azt édes öcsém! — mondja az okosabb Erzsi — van valaki aki ott is meglát bennünket.“

Kicsoda látna a sötét pinczében?

Az, aki mindenütt lát; aki elől el nem bújhat senki sehová, mert az mindenkinek belát még szivébe is.

„Ki lehetne az? ki látna másnak a szivébe?“ — kérdé kíváncsian a kis Pista.

„Nem ember az, édes öcsém, hanem olyan valaki, aki valamennyi ember fölött áll: az a jó Isten!“ — válaszolt Erzsike.

„Igazad van édes néném! — mondja végre a kis Pista, arra nem gondoltam. Igaz a jó Isten mindenütt lát bennünket, azért sehol sem szabad rosszat cselekednünk.“

Szótár: *Erzsike*: Lízika, Alžbeta; *egyedül*: samotný, —á, —é; *otthon*: doma; *öcs*: mladší brat; *Pista*: Štefan; *idehaza*: tu doma; *jer*: pod'; *keresni*: hľadat; *ennivaló*: zajest, pod zuby; *megláthatna*: mohol by videt; *konyha*: kuchyňa; *kérdé*: spýtal sa; *méz*: med; *kenjük*: natrieme; *megeszszük*: zjeme; *szomszédasszony*: suseda; *kamra*: komora; *vág*: rúba; *pincze*: pivnica; *sötét*: tma; *okoskodott*: rozumkoval, narádzal; *ne hidd*: never; *édes*: milý, sladký; *el nem bújhat*: nemôže sa skryť; *szív*: srdce; *ki lehetne az?* kto by mohol byť; *kíváncsian*: zvedave; *fölött*: nad; *néne*: staršia sestra; *végre*: konečne; *szabad*: slobodno; *cselekedni*: robiť.

Mluvnica. Opytovacie zámená sú:

Ki? alebo Kicsoda? Kto? (len na osoby).

Mi? alebo Micsoda? čo (len na veci).

Mely? alebo Melyik? Ktorý? —á, —é?

Mily? Milyen? Minő? Jaký? —á? —é?

Mekkora? jak velký?

Hány? Mennyi? Kolko?
Hányadik? Kolký?

Tieto zámená príponujú sa dľa podstatných mien. N. pr. Kiben? v kom? Miból? z čeho? Melynek? ktorému? Minóvel? s jakým?

Ki a *mi* stoja vo vete s takou príponou, jakú si bere ten člen vety na ktorý sa dopytujeme? N. pr. *Kit látsz?* Koho vidíš? *Embert látok*: Človeka vidím. *Mitől félsz?* Čoho sa bojíš? A *kutyától félek*: psa sa bojím.

Z opytovacích zámen tvoríme poňazné zámená keď pred ne postavíme jedno *a*. A sice:

Ki? Kto? *A ki*: ktorý; *Mi?* Čo? *A mi*: Čo; *Mely?* a *mely*: a t. d. Na pr. *Kinek adsz?* Komu dáš? a *kinek akarok*: komu hcem. *Mit adsz?* Čo dáš? a *mit akarok*: čo hcem. *Hányat adsz?* Kolko dáš? a *hányat akarok*: kolko hcem.

Ukazovacie zámená sú.

<i>Ez, ezen, emez</i> : ten, — tento.	} ukazujúce na osoby a na predmety.
<i>Az, azon, amaz</i> : tamten.	
<i>Ugyanez, ugyanezen</i> : tento istý.	
<i>Ugyanaz, ugyanazon</i> : tamten istý.	

<i>ily, ilyen, emilyen</i> : takýto,	} ukazujúce na vlastnosť.
<i>oly, olyan, amolyan</i> : taký,	
<i>ekkorá</i> : takýto veľký,	
<i>akkorá</i> : tak veľký,	

Ez, az keď stojí pred podstatným menom klade sa pred ňu aj predslovce *a*, a dostávajú tie isté prípony čo má to podstatné meno. N. pr. *Az a ház*: ten dom; *azok a házak*: tie domy. Prípony akkusativa: *t* prijímajú takto *est, azt*; iné ale so spoluhláskou sa začínajúce prípony tak prijímajú, že *s* premenia v náslovnú spoluhlásku prípony. Tak miesto: *aznak*; bude: *annak*; miesto: *az-tól*; bude: *attól*; a t. d.

Neurčité zámená sú:

valaki: niekto; *valami*: niečo;
némely, némelyik, valamelyik: niektorý;

bárki :	} ktokoľvek ;	bármi :	} čokoľvek ;
akárki :		akármi :	
bárminő :	} jakýkoľvek ;		
akárminő :			
senki :	žiadon ;	semmi :	nič ;
semminő :	} nijaký .		
semmiféle :			

Všetky tie zámená prijímajú prípony tak jako podstatné mená.

Cvičenie.

Erzsike kivel volt egyedül otthon ?

Hogyan szólt hozzá Pistika ?

Hogyan válaszolt Erzsike ?

Mit kérdezett Pistika ? Ki látna a konyhában ?

Hogyan felelt Erzsike ? Ki látna meg a konyhában ?

Hová akart megint menni Pistika ?

Mit szólott Erzsike ?

Hogyan okoskodott tovább Pista ?

Mit mond az okosabb Erzsi ? (odpov. mondja).

Ki lát mindenütt ?

Mit kérdez a kíváncsi kis Pista ?

Mit válaszolt Erzsike ? Ember-e az ki valamennyi ember fölött áll ?

Mit mondott végre a kis Pista ?

Úloha.

Volakto videl starého roľníka stromky sadiť, spýtal sa ho : „Nemyslíte že táto vaša robota bude darobná ? abo si myslite že vy z týchto stromkov ešte ovocia budete jesť ?“ Starý na to taktó odpovedal : „Pane môj ! Jestli by každý tak rozmýšľ'al ako oni, to by dnes nikto ovocia nejedol. Naší predkovia starali sa o nás, naša povinnosť je starať sa o tých čo za nami prídu.“ — Na takéto naučenie opytovateľ nevedel nič odpovedať.

Slová: videl: látott; starý: öreg; sadiť: ültetni; nemyslíte: nem gondolja; vy: ön; (vaša); darobná: haszon-talan; myslíte: gondolja; ovocie: gyümölcs; budete jest: fog enni; rozmyšľal: gondolkoznék; oni: ön; to by: úgy; nejedol: nem ennék; predkovia: előd; starali sa: gondoskodtak; povinnosť: kötelesség; starať sa: gondoskodni; príjdu: jönnek; naučenie: tanítás; opytovateľ: kérdező.

7. A talált erszény.

„Atyám! Atyám! Pénzt találtam, sokat!“ E kiáltással rohan be a kis Gyuri atyjához, egy erszénnyel a kezében.

„Hol találtad ez erszényt?“ — kérdezte tőle atyja.

„Házunk előtt az uton, — mondja a fiu — most mindjárt megolvastam mi van benne.“

És hozzáfogott az olvasáshoz: „egy, kettő, három, négy“ stb. — Tizenegy forint 72 kr volt benne.

„Mit akarsz, e pénzzel tenni?“ — kérdi újra az atya.

„Elosztom három részre. Az első részt szüleimnek adom, a második részt testvéremnek, a harmadikon veszek magamnak képeskönyvet meg cukrot.“

— „Nem jól lesz az fiam!“ — szólott megint az atya.

— „Hát akkor felét adom szülőimnek s a többit megtartom magamnak.“ — Mondotta Gyuri.

Az sem lesz jó édes fiam! Ha te kalapodat elveszitenéd s más azt megtalálná, mit csinálnál te?

„Visszakérném, mert az az enyém.“

„Lásd fiam az is így gondolkozik, aki ezt a pénztárczát elveszítette. Te megtaláltad, de ez azért mégis a másé, azé aki elveszítette.“

„De én nem tudom, hogy ezt a tárczát ki vesztette el.“ — Mondja Gyuri.

„Aki valamit elveszit, az bejelenti azt a községi előljáróságnál. Ott megtudjuk ki vesztette el.“

Erre apa és fiú elmentek a városkapitányhoz, hol a vesztes már jelentkezett. Ez Gyuri apjának a szomszédja volt.

A szomszéd mikor megtudta, hogy a kis Gyuri találta meg tárczáját, azonnal vett a gyermeknek egy szép képeskönyvet, egy skatulya czukrot, elvitte azt neki s megdicsérte őt. Ez a kis Gyurinak nagy örömet okozott.

Szótár: *Talált:* najdený' —á, —é; *erszény:* mešec, tobolka; *pénz:* peniaz; *kiáltás:* výkrik; *Gyuri:* Ďurko; *kéz:* ruka; *út:* cesta; *megolvasom:* počítam; *hozzáfogott:* pribрал sa; *forint:* zlatý; *krajczár:* krajciar; *mit akarsz tenni:* čo hces robiť; *elosztom:* rozdelím; *szülő:* rodič; *testvér:* brat; *veszek:* kúpim; *képeskönyv:* obrázková kniha; *czukor:* cukor; *fele:* polovica; *megtartom:* podržím; *kalap:* klobúk; *ha elveszíténéd:* jestli by si ztratil; *megtalálná:* by to našiel; *csinálnál:* by si urobil; *visszaképném:* nazpäť by som prosil; *lásd:* vidíš; *gondolkozik:* myslí; *elveszítette:* ztratil; *megtaláltad:* našiel si; *nem tudom:* neviem; *elveszít:* ztratí; *bejelenti:* oznámi; *megtudjuk:* dozvieme sa; *kapitány:* kapitán; *jelentkezett:* hlásil sa; *vett:* kúpil; *skatulya:* škatula; *elvitte:* zanesol; *megdicsérte:* pochválil; *öröm:* radost; *okozott:* zapríčinilo.

Mluvnica. Číslovky základné sú:

1 = egy,	6 = hat,
2 = kettő (két),	7 = hét,
3 = három,	8 = nyolcz,
4 = négy,	9 = kilencz,
5 = öt,	10 = tíz.

V uhorskej reči pri uvedených číslovkách najprv sa kladie väčšia a potom menšia číslovka; takto:

11 = tizenegy,	40 = negyven,
12 = tizenkettő	41 = negyvenegy a t. d.
13 = tizenhárom,	50 = ötven,
14 = tizennégy,	51 = ötvenegy,
15 = tizenöt,	60 = hatvan,
16 = tizenhat,	61 = hatvanegy,
17 = tizenhét,	70 = hetven,
18 = tizennyolcz,	71 = hetvenegy,
19 = tizenkilencz,	80 = nyolczvan,
20 = húsz,	81 = nyolczvanegy,
21 = huszonegy,	90 = kilenczven,
22 = huszonkettő,	91 = kilenczvenegy,
a t. d.	100 = száz,
30 = harmincz,	101 = százegy,
31 = harminczegy,	110 = száztiz,
32 = harminczkettő a t. d.	111 = száztizennyegy a t. d.

Pred stá, tisice, a milliony kladú sá tie čísla ktoré udávajú mnohosť stov, tisícov alebo millionov. N. pr.

100 = száz, alebo egyszáz,
120 = százhúsz,
200 = két-száz,
202 = kétszáz-kettő,
337 = háromszáz-harminczhét,
452 = négyszáz-ötvenkettő, a t. d.
1000 = egyezer, alebo ezer,
1889 = ezernyolczszáz-nyolczvankilencz,
2402 = kétezer-négyszáz-kettő,
5614 = ötezer-hatszáz-tizennégy, a t.
33754 = harminczháromezer-hétszázötvennégy.

P o z n á m k a: 2 = kettő sa uživa vždy len keď stojí samo osebe. N. pr. Hány az óra? kolko je hodin? kettő = dve. Keď ale stojí pred nejakým menom na ktoré sa potahuje, tak sa užívá: két. N. pr. két ház = dva domy; tizenkét fa = dvanásť stromov.

Po číslovkách stojacie, a kroz ne určené mená stoja vždy v jednotnom počte. Tak nepovie sa két embernek = dvaja ľudia, ale két ember. Tak: tizennégy ház = 14 domov.

Harminczhárom katona = 33 vojakov. Kétszáz ökröt veszek
= 200-volov kúpim. Ezer ludat látok = 1000 husí vidím.

Rádivé číslovky sa tvoria od základných čísloviek príponou: *adik, edik*, alebo: *odik, ödök*, krom prvý = első. A síce:

Első = prvý,	nyolczadik = ôsmy,
második = druhý,	kilenczedik = deviaty,
harmadik = tretí,	tizedik = desiaty,
negyedik = štvrtý,	tizenegyedik = jedenásty,
ötödik = piaty,	tizenkettedik = dvanásty,
hatodik = šiesty,	tizenharmadik = trinásty
hetedik = siedmy,	a t. d.

Množivé číslovky tvoria sa tiež od základných prípon: *szor, ször* a *szer*. A síce: egyszer = jedon raz; kétszer = dva razy; háromszor = tri raz; négyszer = štyri raz; ötször = päť ráz a t. d.

Neurčité číslovky sú: sok = mnoho; több = viac; kevés = málo; elég = dost; mind = všetko; mindannyi, valamennyi = všetko.

Cvičenie.

Ki rohant be atyjához?

Mily kiáltással rohant be Gyuri atyjához?

Mit kérdezett tőle atyja?

Mit mondott a fiú?

Hogyan olvasott (cítál) Gyuri?

Mit kérdezett újra az atya?

Mit mondott erre Gyuri?

Mit akart megtartani magának Gyuri (Cosi hcel zadržiat pre sebä?)

Mit mondott erre az atyja?

Kié az elveszített (stratený) pénztárcza?

Mit mondott erre Gyuri?

A ki valamit elveszít, hol jelenti azt be?

Hova mentek az apa és a fiú?

Ki volt a vesztes?
Mit vett a szomszéd a gyermeknek?
Mi okozott Gyurinak örömet?

Hány lába van egy ökörnek?
Hány lába van négy ökörnek?
Hány liter van egy fél hektoliterben?
Hány ház van egy városban?
Mennyi ötször hat?
Mennyi tizszer száz?
Mennyi százszor száz?
Hány fél: két egész és egy fél?

Úloha.

Raz jedna žena zanesla k istému kupcovi jednu bibliu a takto ho prosila: „Ja som matka sedem detí, muž mi od pol roka chorý leží, nech sa smilujú sa nado mňou a požičajú mi na túto bibliu päť zlatých.“ Kupec pozrel na knihu, a takto odpovedal: „Ja vám nič nepožičiam na tú knihu, ale ju odkúpim; dám vám za ňu 8 zlatých. Žena sa pustila do plaču že ona nemôže tú knihu predať lebo to je jej familiárna modlitebná kniha. „Pridám vám ešte 50 krajciarov,“ povedal zas kupec. „Nemôžem, nemôžem,“ povedala zas žena. „No aby ste nemala krivdu, dam vám za knihu 10 zlatých.“ „Pane môj! veľmi som utisnutá, deti mi nemajú čo jest, ale moju modlitebnú knihu vám nemôžem predať. Pán Boh by ma nepožehnal jestli by som tú knihu predala.“ „Pravdu máte! odpovedal zas kupec, nedajte si knižku nikomu. Tu máte tých päť zlatých bez knižky, keď budete mať tak mi ich vrátite. Kto tak silno o svoju modlitebnú knihu stojí, toho Pán Boh neopustí.“

Slová: Žena: *asszony*; zanesla: *elvitt*; biblia: *biblia*; prosila: *kérte*; rok: *év*; chorý leží: *beteggen fekszik*; smilujú sa: *könyörüljön*; požičajú: *kölcsönözzön*; pozrel: *rámézett*; kniha: *könyv*; nepožičiam: *nem kölcsönzök*; odkúpim: *megveszem*; dám: *adok*; pustila sa do plaču: *sírva fakadt*; nemôže predať: *nem adhatja el*; familiárna: *családi*; modli-

tebná: *imádságos*; pridám: *teszek hozzá*; nemôžem: *nem tehetem*; aby ste nemala krivdu: *hogy kára ne legyen*; pán: *úr*; veľmi: *nagyon*; utisnutá som: *meg vagyok szorulva*; nemôžem predat: *nem adhatom el*; Pán Boh: *Úristen*; by ma nepožehnal: *nem áldana meg*; jestli by som predala: *ha eladnám*; nedajte si knižku: *ne adja könyvét*; tu máte: *itt van*; jak budete mať: *ha lesz önnek*; to mi ich vrátite: *akkor visszaadja*; silno stojí: *szilárdul ragaszkodik*; neopustí: *el nem hagyja*.

8. Mindenkinek megvan a maga baja.

Egyszer az állatok királya, az oroszlán, összehívta az állatokat, hogy adják elő neki panaszait. Az első panaszló volt a juh, a ki így panaszkodott:

„Én vagyok a világon a legszerencsétlenebb. Engem mindenki üthet, verhet, mert nem tudom magamat megvédeni.“

„Igazad van! Te szánandó vagy! Azért jó lesz, ha cserélni fogsz a nyúllal. Azt senki sem bánthatja, mert elfüt.“ Ezt mondta az oroszlán a juhnak.

„Hatalmas királyunk! Már csak inkább megmaradok én juhnak. A nyúlnak sem éjjele, sem nappala; örökösen fél; én pedig nyugodtan élek“, — felelt a juh az oroszlánnak.

A másik panaszló a farkas volt.

„Én meg volnék elégedve sorsommal, — így panaszkodott a farkas, — csak valaki gondoskodnék ennivalómról!“

„Jól van; szólt hozzá az oroszlán: cserélni fogsz a kutyával; annak élelméről gondoskodik a gazdája.“

„Mit? En cseréljek a kutyával? Már azt nem teszem! Most szabad vagyok; fél tőlem mindenki, még az ember is; ha kutya lennék, még a gyermek is megrugdalna. Inkább farkas maradok.“
Ez volt a farkas válasza.

Azután következett a nyúl, a ki így szólt:
„Hatalmas király! Mi nyúlak vagyunk a legszerencsétlenebb teremtések. Mi örökös rettegésben élünk; nincs soha sehol nyugtunk. Mi rajtunk segíts!“

„Jól van! Ti cserélni fogtok a békával;“ —
szólt hozzá az oroszán.

„Mit? a békával? Hiszen az még mitőlünk is fél; az el sem futhat: azt eltaposhatja még a gyermek is! Már akkor inkább nyúlak leszünk tovább is,“ — felelt a nyúl.

Igy tűnt ki a panaszokból, hogy nincs oly szerencsétlen, a kinél még szerencsétlenebb ne volna. Ha volt az egyiknek oka panaszkodni, volt a másiknak még több.

Végül így szólt az oroszán a panaszkodóknak: „Fiaim! Lássátok be, hogy nincs senki a világon, a kinek oka ne legyen panaszra. Kinek-kinek meg van a maga terhe; azért viselje mindenki a magáét béketűrőssel!“

Szótár: *Összehívta:* svolal; *adják elő:* aby prednesli; *panasz:* ponosa, stížnost; *panaszló:* ponosovatel; *világ:* svet; *nem tudom:* neviem; *megvédeni:* obránit; *szánandó:* polutovania hodný, —á, —é; *cserélni:* čarovat; *nem bánthatja:* nemôže ublížit; *elfuthat:* môže odbehnút; *nyúl:* zajac; *hatalmas:* mocný; *inkább:* radšej; *megmaradok:* zostanem; *sem éjjele:* ani noci; *sem nappala:* ani dňa; *örökösen:* ustavične, večite; *fél:* bojí sa; *nyugodtan:* spokojne; *élelem, ennivaló:* jedlo; *gondoskodnék:* by sa staral; *gondoskodik:* stará sa; *én cseréljek:* ja mám čarovat; *nem teszem:* neuro

bim; *jött*: prišiel; *élünk*: žijeme; *segítség*: pomôž; *megrugdalna*: by dokopal (nohou); *maradék*: zostanem; *válasz*: odpoveď; *teremtés*: stvorenie, tvor; *rettegés*: trasenie (v strachu); *nyugalom*: spočinok, odpočinok; *béka*: žaba; *eltáposhatja*: môže zablávit; *tűnt ki*: vysvitlo; *lássátok*: vidte; *kinékinék*: jedon každý; *teher*: tarcha; *viselje*: nech znáša; *békétülés*: trpezlivosť.

Mlwnica:

Ige. Sloveso.

Segédige: pomocné sloveso: **lenni**: byť.*)

Uhorské slovesá maju tri spôsoby a tri hlavné časy.

Jelentő mód. Oznamovací spôsob.

Jelen idő.	Félmúlt idő.	Múlt idő.
Pritomný čas.	Súminulý čas.	Minulý čas.
1. vagyok = som	valék = bol som	voltam = bol som
2. vagy = si	valál = bol si	voltál = bol si
3. van = je	vala = bol	volt = bol
1. vagyunk = sme	valánk = boli sme	voltunk = boli sme
2. vagytok = ste	valátok = boli ste	voltatok = boli ste
3. vannak = sú	valának = boli	voltak = boli.

Jövő idő.

Budóci čas.

leszek = budem
 leszel = budeš
 lesz = bude
 leszünk = budeme
 lesztek = budete
 lesznek = budú.

*) Szükségesnek vélem megjegyezni, hogy az önálló vagy on és tészen igetöket azért tartottam szükségesnek mint egy segédigét összefoglalni, mivel a tótajkú ifjú, hosszas tapasztalatom szerint, könnyebben megérti a saját anyanyelvének megfelelő segédige alakot s azt könnyebben is használja.

Ohajtó mód. Žiadací spôsob.

volnék = bol by som
volnál = bol by si
volna = bol by
volnánk = boli by sme
volnátok = boli by ste
volnának = boli by.

Kötő mód. Rozkazovací spôsob.

legyek = aby som bol;
légy = buď;
legyen = nech je;
legyünk = buďme
legyetek = buďte
legyenek = nech budú.

Cvičenie.

Ki hivta egyszer össze az állatokat?
Miért hivta össze az oroszlán az állatokat?
Ki volt az első panaszló?
Hogy panaszkodott a juh?
Mit mondott az oroszlán a juhnak?
Mit felelt a juh az oroszlánnak?
Ki volt a másik panaszos?
Hogy panaszkodott a farkas?
Hogyan szólt az oroszlán a farkashoz?
Mi volt a farkas válasza?
Ki jött azután panaszával?
Hogyan szólt a nyúl?
Hogyan szólt az oroszlán a nyúlhoz?
Mit felelt a nyúl?
Mi tünt ki a panaszokból?
Volt-e oka mindenkinek panaszkodni?
Hogyan szólt végül az oroszlán?

Uloha.

Jedon chromý a jedon slepý cestovali spolu. Raz prišli k hlbokému potoku. „Ja som veľmi nešťastlivý človek, nie som vstave ani cez ten potok prejsť“ — povedal chromý. „Ja som nešťatlivejší ako ty, bo já ani nevidím ten potok“ — odpovedal slepý. „Ah keď by tvoje nohy byly moje, hned' by som bol cez vodu“ — riekol zas chromý. „A ja keď by som tvoje oči mal, nič by sa nebál“ — odpovedal slepý. „Vieš čo! zavolal chromý, — vezmi ma na plecيا, budeme hned' v stave obaja prejsť cez potok.“

I tak sa stalo. (És úgy történt.)

Slová: chromý: *sánta*; slepý: *vak*; cestovali spolu: *együtt utaztak*; prišli: *értek*; hlboký: *mély*; vstave: *képes*; potok: *patak*; ani prejsť: *sem átmenni*; ani nevidím: *nem is látom*; cez vodu: *a vizen túl*; nič bych sa nebál: *mit sem félnék*; vieš čo: *tudod mit!* vezmi: *végy*; plece: *vál*; hned': *mindjárt*; prejsť: *átmenni*.

9. A kérkedés.

Egy idegen útaxó a fogadóban egész este arról beszélt, hogy ő mily bátor és vitéz ember, hogy ő mily sok földet bejár, de nem fél senkitől. A nagy dicsekvést elunja hallgatni két polgár, kik közül az egyik azt mondja a másiknak. „Ez a kérkedő megérdemli, hogy vitézségét próbára tegyük; mit gondolsz?“

„Nem bánom!“ mondja a másik s rögtön kifőznek egy tervet.

Másnap az egyik polgár eléje kerül az útaxónak egy kukoricza csővel a kezében. A mint az útaxó elé ér, mellének szegezi a kukoricza csövet s erősen rákiált:

„Életedet, vagy a pénzedet!“

Az útas kékül, zöldül ijedtében, szótlanul zsebébe nyúl s átadja összes pénzét a támadónak.

A támadó elneveti magát s azt mondja az utazónak: „Látod! tudtam, hogy gyáva vagy! A A ki valamit sokszor emleget, rendesen annak hiányát érzi! Tedd zsebre pénzedet s máskor ne bolondítsd a világot.“

Szótár: *idegen*: cudzi; *utazó*: cestovateľ, pocestný; *fogadó*: hostinec; *este*: večer; *dicsékvés*: chvastanie, vychvalovanie sa; *elunni*: zunovat; *polgár*: občan, mešťan; *kérkedő*: chvasták; *kérkedés*: —nie; *megérdemli*: zaslúži; *próba*: pokus; *rögtön*: náhle; *kifőzni*: vyvarit, vymyslet; *terv*: plán, nákres; *kukoricza cső*: kukuričné steblo, lodyha; *mell*: prse; *szegezni*: namierit, pribijat; *erősen*: silne, mocne; *kiáltani*: zvolat; *kékülni*: belasiet; *zöldülni*: zeleňiet; *ijedt*: strach; *szótlanul*: mlčky; *zseb*: vrecko; *nyúlni*: siahnut; *támadó*: napádateľ; *nevetni*: smiať sa; *gyáva*: zbabelý; *emlegetni*: zpomínať; *rendesen*: obyčajne, riadne; *hiány*: nedostatok; *bolondítani*: bláznit, za blázna robiť.

Mluvnica: Slovesá majú dvojaký tvar časovania a sice určitý (határozott) a neurčitý (határozatlan). Keď činnosť slovesa neprechádza na druhú osobu alebo vec, užívame neurčitý tvar. N. pr. ja spím. Činnosť tá neprechádza na žiadneho. Keď ale činnosť slovesa prechádza na druhú osobu, alebo vec, podľa toho či je tá osoba alebo vec určená alebo neurčená užívame určitý alebo neurčitý tvar časovania. N. pr. vidím človeka (koho vidím?) tá činnosť prechádza na istý predmet (na človeka) a dľa toho či je ten predmet určený alebo neurčený, užívame určitý alebo neurčitý tvar časovania.

Časovanie sa tiež s príponami robí; prípony sa k čistému kmenu slovesa prikladajú. Ten čistý kmen najdeme tak, jestli od mien sloves (várni, érteni) koncovku *ni*, alebo *ani*, *eni*, odvrhneme. N. pr. várni, bude kmen *vár*, adni: *ad*; tanítani: *tánít*; érteni: *ért*.

Oznamovací spôsob.

Jelentő mód.

Neurčitý tvar:

1. Vár-ok = čakám,
2. Vár-sz = čakáš,
3. Vár = čaká,
1. Vár-unk = čakáme,
2. Vár-tok = čakáte,
3. Vár-nak = čakajú.

Pritomný čas.

Jelen idő.

Určitý tvar:

1. vár-om = čakám	} (niečo určitého)
2. vár-od = čakáš	
3. vár-ja = čaká	
1. vár-juk = čakáme	
2. vár-játok = čakáte	
3. vár-ják = čakajú	

Slovesá ktorých kmen končí na *s*, *sz*, *z*, dostavajú v 2 osobe prípony *ol*, *öl*, *el* a nie *sz*: N. pr. öntözni: polievať, öntözök, öntözöl, öntöz; ásni: kopať, ások, ásol, ás; érezni: cítiť, érezek, érezel, érez a t. d.

Pravidlo o užívaní určitého tvaru časovania. Určitý tvar užíva sa pred každým predmetom (to je pred akkusativom mien): 1. jestli ten predmet alebožto doplnok má pred sebou predslovce *a*, lebo *az*. N. pr. A koldúst látom: žobráka vidím.

2. Jestli pred predmetom stojí ukazováce zámeno (*ez*, *az*, *ugyanez* *emez*), alebo samé to zámeno je predmetom. N. pr. Látod azt? vidiš to? Én emezt a házat látom: ja tento dom tu vidím.

3. Pred akkusativom vlastných mien. N. pr. Várom Jánost: Jána čakám; Nyitrát látom: Nitru vidím.

4. Keď je predmet s prisvojovacou príponou spojený. N. pr. Kalapomat keresem: môj klobúk hľadám. Lovamat ellopták: koňa mi ukradli.

5. Keď je predmetom akkusativ zámena tretej osoby. N. pr. Ót várom: jeho čakám.

6. Keď je predmetom celá veta. N. pr. Tudom, hogy igazad van: viem že máš pravdu.

Cvičenia.

Ki beszélt a fogadóban egész este?

Miről beszélt az utazó a fogadóban?

Ki unja el hallgatni a dicsekvést?

Mit mond az egyik polgár a másiknak?

Mit érdemel meg a kérkedő?
 Mit mond arra a másik?
 Mit csinál másnap az egyik polgár?
 Mivel került a polgár az útzó elé?
 Mit csinál a kukoricza csővel a polgár?
 Hogyan kiált rá az útzóra?
 Mit csinál az útzó a pénzével?
 Mit mond a támadó az útzónak?

Úloha.

Raz jedná hus hanbila sa za svoj rod a chcela labutou zostat. „Ja chcem byt labuť — tak k sebe hovori, — krýdla moje sú tak pekné, aj krk moj viem tak zohýbať ako labuť, kto mi zabráni aby som labutou zostala?“ — I napne krk zohýba a krúti ho (azt) a takto si stane medzi labuti. Tie ju vysmialy, potom s haňbou išla k svojim opovrženým sestričkám. Tu jej ale jedná takto povedala: „kto snami pohrdá toho my medzi nás nechceme; môžeš íť odkud si prišla.“

Slová: hus: *lúd*; hanbila sa: *szégyenkezett*; rod: *nemzetség*; labuť: *hattyú*; chcela zostat: *akart lenni*; krýdlo: *szárny*; krk: *nyak*; zohýbať: *hajtogatni*; zabrániť: *tiltani*; napnut: *kifeszíteni*; krutit: *csavargatni*; stat: *állani*; vysmiať: *kinevetni*; haňba: *szégyen*; opovržený: *megvetett*; sestra: *nővér*; pohrdat: *megvetni*; medzi: *között*; môžeš íť: *nehetsz*; odkud si prišla: *a honnét jöttél*.

10. Az önuralom.

Suvaroff tábornok egyike vala kora legnagyobb vezéreinek. Ő szegény szülőktől származék és saját tehetségével emelkedé fővezérségre. Katonáihoz szigorú, de igazságos volt. Embereinek maga mutata példát saját rendeleteinek megtartásában. Segédeinek megparancsolá, hogy ha ő

maga vét saját rendeletei ellen, azonnal figyelmeztessék.

Egyszer szokatlanul megharagudott egyik katonájára. Haragjában neki ese a harcosnak s ütötte, verte őt. Erre hadsegédje hozzá lépe, vállára tevé kezét s csak ennyit monda neki: „Suvaroff fővezér megparancsolta, hogy indulatoskodni nem szabad!”

A fővezér leereszti kezeit s így szólt: „Ha a fővezér azt parancsolta, úgy nem szabad! Köszönd meg ember, a fővezérnek ezen bölcs parancsot, mert most összetörtelek volna!”

A ki önmagának parancsol, az tud parancsolni másnak is.

Szótár: *Önuralom*: opanovanie sebä; *tábornok*: generál; *kor*: vek, čas; *vezér*: vödca; *származni*: pochádzat; *saját*: vlastný; *tehetség*: schopnosť, vlohy; *emelkedni*: pozdvihnuť, vyšvihnuť; *fővezérség*: hlavné vodcovstvo; *katona*: voják; *szigorú*: prísny; *igazságos*: spravodlivý; *mutatni*: ukázat; *példa*: príklad; *rendelet*: nariadenie; *megtartani*: zadržat; *segéd*: pomocník; *parancsolni*: rozkazovat; *vét*: previniť, prehešiť; *figyelmeztessék*: aby ho upozornili; *szokatlanul*: proti obyčaji; *haragudni*: hnevať sa; *harag*: hnev; *harcos*: bojovník, voják; *hadsegéd*: pobočník; *váll*: plece; *ennyit*: tolko; *indulatoskodni*: náruživiet, náruživým byt; *leereszteni*: spustiť; *köszönd meg*: podakuj; *bölcs*: múdry; *összetörtelek volna*: bol by som ta stlkol.

Mluvnica. Slovesá majú dva minulé časy: *félmúlt idő* = súminulý čas, a *múlt idő* = minulý čas.*) V rozhovore (ústne) súminulý čas málo sa užívá, písobne ale často, najviac vtedy, keď v složených vetách chceme vyhnúť jednotvárnosti v užívání minulého času. N. pr. Haragjában

*) A félmúlt s múlt idő elnevezéseket a történeti múlt s végzett-jelen elnevezés helyett azért használok, mivel ezek a tót igeajlítás-ideinek megfelelőbbek s ezen újabb elnevezések tapasztalatom szerint csak fogalomzavart szülnek az idegen ifjagnál.

neki eset s ütötte verte őt: V hneve svojom vrhol sa naň a bil a tlkol ho. a t. d'.

Známka súminulého času je *a*, a *e*, ktorá sa ku pňu slovesa prikladá.

Neurčity tvar.

1. vár-ék = čakal som,
2. vár-ál = čakal si,
3. vár-a = čakal,
1. vár-ánk = čakali sme,
2. vár-átok = čakali ste,
3. vár-ának = čakali.

Úrčity tvar.

1. vár-ám =	} čakal som a
t. d'. niečo
určitého.
2. vár-ád =	
3. vár-á =	
1. vár-ok =	
2. vár-átok =	
3. vár-ák =	

Známka minulého času je: *t*, *ott*, *ett*, *ött*.

Neurčity tvar.

1. vár-tam = čakal som,
2. vár-tál = čakal si,
3. vár-t = čakal,
1. vár-tunk = čakali sme,
2. vár-tatok = čakali ste,
3. vártak = čakali.

Úrčity tvar.

1. vár-tam =	} čakal som, a
t. d'. niečo
určitého.
2. vár-tad =	
3. vár-ta =	
1. vár-tuk =	
2. vár-tátok =	
3. vár-ták =	

Poznámka: Na *t* vychádzajúce jedno slabičné slovesá jako *üt* = tlieie; *füt* = kúri; *vet* = seje a t. d'.; jako aj viacslabičné, na *it* vychádzajúce tvoria si minulý čas s vložkami: *ott*, *ett*, *ött* ktoré vo všetkých osobách podržia: N. pr. *süt* = peče; *sütöttem* = piekol som, *sütöttél* = piekol si, *sütött* = piekol a t. d'. *Tanít* = učí; *tanítottam*, *tanítottuk*, a t. d'.

Sloveso *lát* = vidí, prijíma ale: *ott* = len v tretej osobe: *lát-tám*, *lát-tál*, *látott*, *lábbuk*, *lábbatok*, *lábbak*. A tak tvoria minulý čas všetky slovesá vychádzajúce na: *b*, *d*, *f*, *g*, *gy*, *k*, *m*, *p*. *s*, *sz*, *z*, jako aj viac slabičné na: *t*, jestli je pred nimi somohláska (okrem *it*). N. pr. *ad* = dá; *adtam*, *adtál*, *adott*, *adtunk*, *adtatok*, *adtak*.

Cvičenia.

Ki volt Suvaroff?

Kiktől származott Suvaroff?

Milyen volt katonáihoz?
 Miben mutatott példát saját embereinek?
 Mit parancsolt meg segédjeinek?
 Kire haragudott meg egyszer?
 Mit csinált haragjában?
 Mit mondott neki hadsegédje?
 Mit jegyezett meg a fővezér?
 Ki tud parancsolni másoknak?

Úloha.

Ešte uhor nikdy nemal tak milého panovníka jako bol Mathiaš. On lúbil ľud svoj, a obránil ho proti nespravodlivému útiskovania. Povedá sa oňom, že raz bol v Gemerskej stolici na návšteve u jedného velmoža, o ktorom sa povedalo, že veľmi pohrdal ľudom. Mnoho veľkých pánov sa zhrklo ku kráľovi. On ich potom vyviedol do vinohradu kde roľníci okopávali vinicu. „Čo si myslíte páni, jako by to bolo, keď by sme my raz oprobovali jaká je tá sedliacka robota?“ — spýtal sa ich kráľ. I sám si vzal do ruky jednu motyku, každému pánovi dal tiež jednu, a chytil sa s nimi do okopávania. Pánom to nijak nechutilo. Potili sa veľmi. Razom jedon sa ozve: „Pane náš! Netráp nás s touto ťažkou prácou, lebo razom zahynieme!“ Kráľ položil motyku a len tolko povedal: „Len to som vám chcel ukázat páni, jak ťažko pracuje ten ľud na vás; nepohrdajte s ním!“

Slova: uhor: *magyar*; nikdy: *soha*; milý: *kedvelt*; panovník: *uralkodó*; Mathiaš: *Mátyás*; lúbit: *szeretni*; ľud: *nép*; obránil: *megvédeni*; proti: *ellen*; nespravodlivý: *igazságtalan*; útisk: *elnyomás*; Povedá sa: *mondják*; stolica: *megye*; návšteva: *látogatás*; velmož: *főúr*; vyviesť: *kivezetni*; vinohrad: *szőlőhegy*; okopávať: *kapálni*; keď by sme oprobovali: *ha megpróbálnánk*; sedliacka robota: *parasztmunka*; vzal: *vett*; motyka: *kapa*; chytil sa: *hozzáfogni*; okopávanie: *kapálás*; chutil: *izleni*; potil: *izzadni*; ozvat: *fölszólalni*; trápiť: *kínozni*; radom: *sorba*; zahynut: *elveszni*; ukázat: *megmutatni*; pracuje: *dolgozik*; pohrdat: *megvetni* (s akkusativom).

11. Ne örülj előre.

Egy kis falusi leánykát anyja a vásárba küldött egy kosár tojással, hogy azt adja el s az árán vegyen magának valamit. A kis leány a fején egy kosárban vitte a tojást. Útközben folyvást azon gondolkozott, hogy mit fog venni magának azért a pénzért, a mit a tojásokért kap. Legjobbnek vélte dolgát ily módon elintézni:

„A tojásokat eladom s azok árából venni fogok magamnak egy kis bárányt, azt felnővelem, azután eladom. Annak az áráért majd veszek magamnak egy malaczt; azt is fölnevelem és el fogom adni. Azon, a mit a malaczért kapok, venni fogok magamnak egy bornyút, abból egy tehenet fogok magamnak nevelni s majd ha azt is eladom, annak az áráért veszek magamnak oly sok szép ruhát, hogy én leszek a legszebb leány a faluban. Akkor majd irigyelni fognak a szomszédaink, de én csak úgy félválról fogom őket lenézni. Nem is beszélek többet parasztlányokkal, hanem majd ha eljönnek a városból a kisasszonyok, azokkal fogok társalogni. Azok nyájasak lesznek hozzám s én már messziről meghajtom magam előttük. Így ni!

Ezzel csakugyan meghajolt. De jaj! A kosár a fejről leesett, valamennyi tojás összetört s vége volt a nagy uraságnak.

Szótár: *Örülni:* radovat sa; *előre:* napred; *vásár:* jarmok, trh; *kosár:* kôš; *tojás:* vajce; *ár:* cena; *folyvást:* ustavične; *elintézni:* usporiadat; *bárány:* baránok, jahňa; *fölnevelni:* vychovat; *malacz:* prasa; *bornjú:* tela; *félválról:* cez plecia; *kisasszony:* slečna; *társalogni:* obeovat; *nyájas:* uprimný, —á, —é; *messziről:* zdaleka; *meghajolni:* uklonit sa; *csakugyan:* vskutku; *leesni:* spadnúť.

Mlvnica: Budúci čas sa na trojaký spôsob tvorí.
 1. S užívaním prítomného času, jako aj v slovenskej reči. N. pr. Adok neked: dam ti (t. jest: nie teraz ale v budúcnosti ti dám). 2. Keď sa k prítomnému času toto slovičko priloží: *majd*: skoro, už, temer. N. pr. Majd várok: budem čakať. 3. Keď sa ku slovesu (k infinitívu) priloží pomocné sloveso *fog* a k tomu sa prikladajú osobné prípony. A sice:

Neurčitý tvar:

1.	várni	{	fogok = budem	}	čakať
2.			fogsz = budeš		
3.			fog = bude		
1.	alebo	{	fogunk = budeme	}	alebo
2.			fogtok = budete		
3.			fognak = budú		

Určitý tvar:

1.	várni	{	fogom = budem	}	čakať	
2.			fogod = budeš			
3.			fogja = a t. d'.			
1.	alebo	{	fogjuk	}	alebo	
2.			fogjátok			nečo
3.			fogják			určitého.

Cvičenie.

Ki küldte a falusi leánykát a városba?
 Miért küldte a leányt az anyja a városba?
 Hol vitte a leány a tojást?
 A kis leány útközben miről gondolkozott?
 Hogyan vélte a kis leány dolgát elintézni?
 Mit akart magának előbb venni?
 Mit akart a bárány árából venni?
 Mit akart a malacz árából venni?
 Miből akart magának szép ruhát venni?
 Miért fogják őt irigyelni a szomszédok?
 Kikkel nem akart többé beszélni?

Kikkel akart társalogni?
Mi történt vele mikor meghajolt?

Úloha.

Kleanthy prišiel raz do Äthen, tam počul známeho mudrea Zena vyučovãt. Túžil za tým, aby aj jeho on učil. — To nemôže byt, povedal mu volakto, lebo nemáš toľko peňazí, kolko on bude od teba žiadať. — To nič nerobí — odpovedal Zeno, — v noci budem pracovať, budem mlet sol pre kupcov, drevo rúbať pre pekárov, a vodu nosit pre zahradníkov a nočnou prácou vyrobím toľko, čo učiteľovi platiť budem. Aj tak urobil jako si predsevzal. I stal sa z neho jedon z najväčších mudrcov.

Slova: počut: *hallani*; známy: *ismert*; mudrc: *tudós*; vyučovãt: *tanítani*; túžit: *óhajtani*; peniaz: *pénz*; žiadať: *kivánni*; nič nerobí: *nem tesz semmit*; drevo: *fa*; rúbať: *vágni*; pekár: *pek*; nosit: *hordani*; zahradník: *kertész*; vyrobiť: *kikeresni*; platiť: *fizetni*; urobil: *tett*; predsevzat: *föltenni (magában)*.

12. Gonoszsággal nem segítesz magadon.

Egy éltés özvegyasszonynak szokása volt, hogy két szolgálóját minden reggel az első kakaszóra felköltötte. A lusta leányoknak sehogy sem tetszett a korai fölkelés. Haragudtak is nagyon a kakasra.

„Ha az a gonosz kakas nem kukorékolna, az asszony sem keltene fel bennünket oly korán“; — mondja az egyik.

„Sokért nem adnám, ha még egy kicsit alhatnám! — Hogy törné ki a nyakát az a kakas!“ — szolt rá a másik.

Mind a két lusta lány *egyét* gondolt. — „Mit

mondasz, nem jó lenne-e, ha mi azt a kakast megölnők? — kérdezte az egyik.

„En is épen erre gondoltam!” — mondja rá a másik. — „Az öregnek ugy sincs órája. Ha a kakas föl nem ébresztené: nem tudna oly korán fölkelni s minket sem keltene föl. Jó lesz biz az, öljük meg!”

A két lusta leány ugy tett, a mint beszélt. A szegény kakast megölték. De annál rosszabbra fordult a dolguk. Az öreg asszony csak keveset tudott aludni, s most már nem várt a kakaszóra, hanem még korábban föl verte szolgáloit, sokszor már éjfélkor.

Gonoszsággal senki sem segít magán!

Szótár: *gonoszság:* zloba, zlost; *segíteni:* pomáhat; *éltes:* starý, —á, —é; *özvegy:* vdova; *szokás:* obyčaj; *szolgáló:* služka; *reggel:* ráno; *kakas:* kohút; *kukoríkolás:* kikiríkание; *felkelteni:* zobudit; *lusta:* lenivý, hnílý; *korai:* včasný, —á, —é; *haragudni:* hnevať sa; *kitörni:* vylomit; *megölni:* zabit; *biz:* veru; *óra:* hodiny; *ébreszteni:* zobudit, precítnut; *aludni:* spať; *éjfélkor:* o polnoci.

Mluvnica: Žiadací spôsob: óhajtó mód, má známku: na, ne.

Neurčitý tvar:

1. vár-nék = čakal by som
2. vár-nál = čakal by si
3. vár-na = čakal by
1. vár-nánk = čakali by sme
2. vár-nátok = čakali by ste
3. vár-nák = čakali by.

Určitý tvar:

1. vár-nám = čakal by som
2. vár-nád = čakal by si
3. vár-ná a t. d'
1. vár-nók niečo
2. vár-nátok určitého.
3. vár-nák

Cvičenie.

Egy éltés özvegy asszonynak mi volt a szokása?

A lusta leányoknak tetszett-e ez a szokás?
 Kire haragudtak a leányok?
 Mit mondott az egyik?
 Mit felelt a másik?
 Mire gondolt a két leány?
 Mit kérdezett az egyik leány a másiktól?
 Mit mondott rá a másik?
 Hogyan tett a két lusta leány?
 Mit csináltak a leányok a kakassal?
 Jobb dolguk lett-e azután?
 Tudott-e aludni az öreg asszony?
 Várt-e még a kakasszóra?
 Mivel nem segíthet magán senki?

Úloha.

Ráz sluhovia jednoho bohatého pána dohadovali sa, že ktorý je z nich najužitočnejší. Bezomňa by sa pán ani obliekať nevedel! — povedal lokaj. „Bezomňa by nevyžil“ povedal kuchár. — „Keď by som ja jeho gazdovstvo nevedol, ani by vás nemohol platiť“ riekol išpán. — „Páni mojí! — prehovorila k ním služka — keď by ste všetko to čo robíte za ten plat vykonávali čo ja dostanem, a nedostávali by ste pomerné platy k vašej službe, to by ste mali právo o tom sa dohadovať, ktorý ste užitočnejší.“ — Na to utíchli.

Slova: sluha: *cseléd*; bohatý: *gazdag*; pán: *úr*; obliekať: *öltözni*; vedieť: *tudni*; lokaj: *inas*; vyžiť: *mégélni*; kuchár: *szakács*; gazdovstvo: *gazdaság*; viest: *vezetni*; služka: *szolgáló*; plat: *fizetés*; dostať: *kapni*; pomerný: *arányos*; právo: *jog*; utíchnuť: *elhallgatni*.

13. Czigány bátorság.

Verekedés volt a falu korcsmájában. A legények verekedtek. A verekedés elől a zenélő czigányok ijedten húzódtak az asztalok alá. Mikor

a legények eltávoztak, a cigányoknak csodálatos módon megjött a bátorságuk.

„Csak el ne mentek volna — mondja a primás — kidobáltam volna mindannyit!“

„Hiszen csak vártak volna, hogy én is rájuk támadjak — mondja a bőgős, — össze vertem volna őket mind!“

„De én már rájuk rohantam volna, ha a többiek vissza nem tartanak“ — mondja a czimbalmos.

A mint így szájaskodnak, egyike a verekedőknek visszatért valamiért a korcsmába. A hogy őt a cigányok meglátták, ajtón, ablakon ugráltak ki a korcsmából. Valamennyien se mertek szembe szállni az egy legénnyel.

Attól soha se félj, a kinek a szája jár!

Szótár: *Czigány:* cigán; *bátorság:* smelost, zmužilost; *verekedés:* bitka; *korcsma:* krčma; *legény:* mládenec, parobok; *zenélő:* hrajúci; *ijed:* strach; *húzni:* tiahnuť; *eltávozni:* vzdialit; *csodálatos:* divný; *primás:* primista; *kidobni:* vyhodit; *bőgős:* basista; *czimbalmos:* cimbalista; *szájaskodni:* hubovat, papulovat; *verekedő:* bijúci sa; *ajtó:* dvere; *merni:* opovážit sa.

Mluvnica: Minulý čas žiadacieho spôsobu je totožný s minulým časom oznamovacieho spôsobu, lenže priložíme k nemu slovíčko: *volna*, ktoré sa nepremení. A sice:

vártam volna = bol by som čakal

vártál volna = bol by si čakal

várt volna = bol by čakal

vártunk volna a t. d'.

vártatok volna

vártak volna.

Tak aj v určitom tvare:

vártam volna

vártad volna a t. d'.

várta volna

Cvičenie.

Hol volt verekedés?

Kik verekedtek?

A verekedés elől hová húzódtak a cigányok?

Mikor jött meg a cigányok bátorsága?

Mit mondott a primás?

Mit mondott a bőgös?

Mit mondott a czimbalmos?

Ki tért vissza a körösmába?

Mit csináltak a cigányok mikor őt meglátták?

Mertek-e szembeszállani a legénnyel?

Kitől nem kell félni?

Uloha.

Ked Kolumbus vynašiel Ameriku, zävistníci mu zmenšovali jeho zásluhy. „To by bol aj druhý vedel“, — takto hovorili. Kolumbus ich ráz zavolať k sebe na večeru; tam im predložil jedno varené vajce, a vyzval ich aby ho postavili: hore koncom. Tí to dost probovali, ale nemohli to vykonať. Tedy vzal Kolumbus vajce do ruky, udrel koncom o stól, a vajce zostalo stát. „To by sme aj my boli vedeli“ — vykriekli hostia. „Tak sme aj s vynajdením Ameriky“, odvetil im Kolumbus. Pokud' som ju ja nevynašiel, žiadam z vás na ňu nemyslel, teraz ale by ste ju boli všetci vynašli.“

Szótár: vynajst: *föltalálni*; zmenšovat: *kicsinyelni*; zásluha: *érdem*; vedet: *tudni*; zavolať: *meghívni*; večera: *vacsora*; im predložil: *elégük tett*; varené: *fött*; vajce: *tojás*; vyzvat: *fölhívni*; postavit: *föállítani*; konec: *vég*; zadost: *eléggé*; probovat: *próbálni*; vzal: *vette*; zostat: *maradni*; stát: *állni*; vykriknut: *fölkriáltani*; pokud': *mig*; žiadam: *senki*.

14. Magyar közmondások.

Tanácsot ne adj, ha nem kérnek. Igazat mondj vagy hallgass. Sokat láss, hallj, keveset szólj. Lassan járj, tovább érsz. Hol nincs, ott ne keress. Bizzál Istenben és segíts magadon. Mindenki a maga háza előtt söpörjön. Ne beszélj ki mindent, ne hidj el mindent s ne tégy meg mindent. A mi nem éget, ne fujjad. Amit ma megtehetsz, ne halaszd holnapra. Amit dolgozol, tedd jól. Dolgaidban rendet tarts. Végezd be a mihez fogtál s ne fogj másba, míg el nem végezted a mihez kezdtél. Nyugtával dicsérd a napot. Ne menj oda, hová nem hívnak. A milyen az Adjon Isten, olyan a Fogadj Isten! Ne hizelkedjél senkinek s ne hallgass a hizelgésre. Ne bánts a másét, de a magadét se engedd. Szeresd a hazát. Keveset ígérj, de tartsd meg szavadat. Addig verd a vasat, míg meleg.

Szótár: *Közmondás:* příslovie; *tanács:* rada; *hallgatni:* mlčat; *lassan:* pomaly; *tovább:* ďalej; *söpörni:* zametat; *fújni:* fúkat; *dúchat:* holnap: zajtrá; *rend:* poriadok; *nyugta:* uspokojenie; *hizelkedni:* pochlebovat; *haza:* vlast; *ígérni:* slubovat, prislúbit; *vas:* železo; *meleg:* teplý, —á, —é.

Mluvnica. Známka spojovacieho spôsobilu je j.

Neurčitý tvar.

Určitý tvar.

1. vár-jak = aby som čakal,	1. vár-jam = aby som,
2. vár-j = „ si „	2. vár-jad si a t. d'.
3. vár-jon = „ — „	3. vár-ja čakal, niečo
1. vár-jünk = „ sme čakali,	1. vár-jük určitého.
2. vár-jatok = „ ste čakali,	2. vár-játok
3. vár-janak = „ čakali.	3. vár-ják

Spojovací spôsob sa užíva aj na rozkazovanie.

Poznámka. V slovesách ktorých kmen sa končí na *s sz*, a *z* premení sa známka *j* na takú sykavku s jakou sa kmen slovesa končí. N. pr. Olvasni: čítať; olvass: čítaj; vadászni: poľovať; vadász-sz: poľuj; öntözni: polievať; öntözz: polievaj.

O Slovesach ktoré sa na *t* končia, potreбно vedieť: 1. jestli majú pred *t* krátku samohlásknu premenia to *t a j* na *ss*. N. pr. futni: bežať; fuss: bež; aratni: žať; arass: žni; nevetni: smiať sa; ne vess: smej sa. 2. jestli majú pred *t* dlhú samohlásku alebo spoluhlásku, krome *s*, abo *sz*, premení sa v nich *j* na *s*. N. pr. tanítani: učiť; taníts: uč; fűteni: kúriť; fűts: kúr; rontani: kaziť; ronts: kaz; 3. jestli majú v kmene pred *t* sykavku *s* alebo *sz*, tak to *t* v nich odpadne, a známka *j* premení sa na takú sykavku jaká v pni stojí. N. pr. festeni: maľovať; fess: maľuj; osztani: deliť; oszsz: del.

Tieto tri slovesá: látni: vidieť; lótni: bežať; a bocsátani: púšťať tvoria spojovací spôsob proti pravidlu takto: lássak, lóssak, bocsássak.

Spojovací spôsob má aj minulý čas, ten sa ale v rozhovore neužíva, aj písobne len zriedka. Tento minulý čas je totožný s minulým časom ukazovacieho spôsobu, lenže sa k nemu nepremeniteľné pomocné sloveso „legyen“ prikladá. Takto: vártam legyen: aby som bol čakal; vártál legyen: aby si bol čakál a t. d'.

Cvičenia.

Prevráťte nasledujúce porekadlá na uhorsky:

Mladý nabývaj, starý užívaj. Hľad nie kto, ale čo. Kto si málo neváži, po mnohom nech nebaží. Pracuj s chuťou. Nepovedz hopsa, až preskočíš. Povedz pravdu, prebiješ hlavu. Nežartuj s kým si neriastol. V cudzej nádobe hrach nevar. Pravdu si povedzme, dobrí spolu budme. Kto chce žiť nech sa kýva. Darovanému koňovi nepozerať na zuby.

Szótár: Nabývať: szerezni; užívaj: élvezni; vážiť si: megbecsülni; bažiť: óhajtozni; až: csakha; preskočiť: át-

ugrani; prebit: *betörni*; cudzí: *idegen*; nádoba: *edény*; varit: *főzni*; kývat: *mozogni*; darovaný: *ajándék*; zub: *fog*; pozerat: *nézni*.

15. A gondviselés útjai.

Egy útas a másikat elakadt terhes kocsijával vesződve találta. „Segits rajtam!” így szólította ez őt meg, csüggedt kérő hangon. „Segítenék rajtad, de sietnem kell, mivel alkonyodni kezd.” Így felelt a megszólított. „Nem szabad a szerencsétlent segély nélkül hagynod, s nekem itt kellene elvesznem, ha nem segítesz rajtam!” — így könyörgött az elakadt útas. A másik bár bosszankodva, engedett a kérésnek és segített kiemelni az elakadt szekeret. De maga e miatt elkésett s az időközben beállott zivatar, a szakadó zápor s a lecsapó menykövek, arra kényszerítették őt, hogy egy fa alá húzódva töltse az éjt. Magára bosszankodva hajtott hajnalban haza. S ime házát földig leégve romokban találta. Az éjjeli zivatar villámai gyújtották föl házát. Ekkor látta be a gondviselés bölcs útjait, mert ha őt az éj otthon éri, úgy ő most halva van. A mint elkezdé a romokat széthányani, hogy újra építse házát, egyik kő alatt rátalál őseinek kincsére. Most térdre esve adott hálát az Istennek s áldva áldotta azt a pillanatot, a melyben a szerencsétlennek segített.

Szótár: *Gondviselés*: Božia prozretelnost; *elakadni*: zaviaznut; *terhes*: obtazeny; *kocsi*: vozik, voz; *vesződve*: ztrateny, znivočený; *segíteni*: pomáhat; *csügged*: klesnút na mysli; *sietni*: ponáhlat sa; *alkonyodni*: mrkat; *szerencsétlen*: neštastlivý; *segély*: pomoc; *elveszni*: zahynut; *könyörögni*: prosit o smilovanie; *bosszankodva*: rozlobene;

engedni: postúpiť, povoliť; *elkésni*: opozdiť, zameškať; *zivatár*: búrka, fuják; *szakadni*: trhať; *zápor*: lejak, príval; *lecsapni*: udierať, biť; *menykö*: hrom; *kényszeríteni*: prinútiť; *tölteni*: stráviť; *hajnalban*: na svitani; *villám*: blesk; *gyújtani*: zapáliť; *halni*: mrieť; *széthányi*: rozhadzovať; *ősei*: jeho predkovia; *kincs*: poklad; *hála*: vďaka; *áldani*: požehnávať; *pillanat*: okamženie.

Mlwnica: Okrem už uvedených časov je ešte tak menovaný neurčitý spôsob slovesa: *igenév*; tohoto známku je koncorka *ni*, ktorá sa prikláda vždy ku kmeňu. N. pr. vár-ni čakať; ver-ni: biť; len slovesá ktoré vychádzajú na dve spoluhlásky, alebo na *it, üt*, dostávajú pred to *ni* pomocnú hlásku *a* alebo *e*. N. pr. ront-a-ni: kaziť; tanít-a-ni: učiť; fűt-e-ni; kúriť.

Po týchto slovách:

kell = treba byť, chcieť, musieť
 muszáj = musieť
 illik = svedčiť
 tetszik = páčiť
 lehet = možno
 lehetetlen = nemožno
 kívánatos = žiadostivé
 szükséges = potrebné
 szükségtelen = nepotrebné
 fölösleges = zbytočné

Slovesné meno si žiada prípony osobné určitého tvaru a osobu do dativu. A sice:

nekem kell várnom = ja musím čakať
 neked kell várnod = ty musíš čakať
 neki kell várnia = on musí čakať
 nekünk kell várunk = my musíme čakať
 nektek kell várnotok = vy musíte čakať
 nekik kell várniok = oni musia čakať.

Zo sloviac sa tvoria aj prídavné mená, (príčastie) a to na trojaký spôsob a s trojakým významom. A sice: prikladá sa ku kmeňu. 1. *ó* alebo *ö*. 2. *t* (alebo *ott, ett, ött*). 3. *andó, endő*. Tak tvorené prídavné mená vyjadrujú činnosť slovesa

jako vlastnosť, a to jako jestvujúcú, jako minulú a jako budúcu.

N. pr. váró: čakajúci (to jest ktorý teraz čaká)

várt: čakany (to jest ktorý bol čakany)

várandó: čakať sa majúci (to jest ktorý sa má len na potom očakávať).

N. pr. Kint áll a váró szolgál: Vonku stojí čakajúci sluha; a várt vendég megérkezett: čakany host prišiel; a megtanulandó leczke nehéz: učiť sa majúca úloha je ťažká.

Zo slovíes sa tvoria aj priechodníky s ktorými sa čas a spôsob činnosti udáva. Týchto známka je *va, ve, a ván, vén,*

várva: čakajúc (na spôsob),

várván: čakajúc (na čas).

N. pr. *Rád várván gondolkodom:* teba čakajúc som rozmyšľal (to je v čase kým som na teba čakal); *várva a szerencsét dolgozom:* na šťastie čakajúc pracujem (to je, ja v tom spôsobe čo čakám na šťastie, pracujem).

Konečne ešte zo slovesa sa tvorí aj podstatné meno ktoré činnosť slovesa jako podstatnú vec označuje, tá sa tvorí tak, že sa ku menu slovesa priloží *ás, és.* N. pr. várás: čakanie; verés: bitie alebo bitka.

Cvičenia.

Hogyan talált egy útas egy másikat?

Hogy szólította meg az elakadt útas a másikat?

Hogyan felelt a megszólított?

Hogyan könyörgött az elakadt útas?

A megszólított útas engedett-e a kérésnek?

Mi történt ő vele?

Hogyan töltötte ő az éjt?

Hogyan hajtott haza?

Hogyan találta házát?

Mi gyújtotta föl házát?

Mit látott be akkor?

Mire talált a romokban?
Mit csinált akkor?

Úloha.

Jedon roľník mal kus zlého lesa, ktorý chcel vyčistiť. Naložil tedy synovi aby ho išiel vyrúbať. Syn ale zarastenú horu, našiel sa tej veľkej práce, celkom rozložený ľahnul si šomrajúc pod jedon strom. Tak ho tam našiel otec, ktorému sa takto ponosoval: „Veď je to obrovská robota, ja sa do nej ani nechytím, lebo nebudem s ňou hotový cez celý život. Otec videl v čom pochybil na miesto hrešenia ukazujúc na kúsek lesa takto hovoril: „Pravdu máš! to je veľká robota pre jedného človeka. Ale čo myslíš nevedel by si vyrúbať tento kuštek lesa za jedon týždeň? Syn bol na to hotový, a za určený čas robotu aj dokončil. Otec tedy ukazujúc na druhý kusok lesa zase sa ho spýtal, či by aj ten nevyrúbala za týždeň? Chlapec aj to pod ujal. Za pár týždňov bol celý les vyrúbany.

Slova: zlý: *rossz*; les: *erdő*; vyčistiť: *kiszíttani*; naložiť: *meghagyni*; aby išiel: *menjen*; zariast: *benőni*; ľahnúť: *lefeküdni*; šomrať: *morogni*; ponosovať: *panaszkodni*; obrovská: *óriási*; chytiť sa k dačomu: *hozzáfogni*; hotový: *kész*; chybiť: *hibázni*; miesto: *helyett*; hrešenia: *szidás*; ukázať: *mutatni*; týždeň: *hét*; určiť: *meghatározni*; podujat: *vállalkozni*; pár: *pár*.

16. A disznóölés falun.

A tél beálltával kezdődik a disznóölés. Ilyenkor alig szürküllik, már talpon van a háznál mindenki. A férfiak késeket fennek, a nők edényeket készítenek, vizet forralnak, s a gyermekek szeme alig nyílik ki, kiugranak az ágyból, előre alkudoznak s czivódnak egymás között, hogy kié lesz a megpörkölendő állat füle? A férfiak kis pálinkás reggeli után az ólhoz mennek.

eresztik a hízót, a ki rosszat sejtve szökni akar, de lefogják. Van most sikoltás! A gyermekek ijedten búnak el, nem is mutatkoznak addig, míg a hízó felett magas láng nem lobog. A megperzselt hízót beviszik a házba, hol szétvagdalmják s minden részét földolgozzák, a mivel eltelik az egész nap.

A disznóölést rendszeren disznótor követi. Erre összegyűlik az egész család; a sógorok, komák, atyafiak és jó barátok, mind együtt vannak. Fogy az étel, az elmaradhatlan töltöttkáposzta, a mindenféle főtt meg sült hús s folyik a bor meg a beszéd. S míg az öregek neki melegszenek a politikának s rendezik az ország dolgát, addig a fiatalok összesúgnak, beintik az ajtó előtt ólalkodó cigányt, kinek a foga vásik egy kis hurkára s az újja vágyik a nótára, s olyan mulatságot rögtönöznek, hogy a hajnal vet neki véget.

A disznótorok a tél legkellemesebb mulatságai közé számíthatók.

Szótár: *disznó:* sviňa; *ölés:* zabíjanie; *tél:* zima; *beálltával:* s dostavením; *kezdődik:* počína sa; *alig:* sotva; *szürküllik:* brieždi sa; *talpon van:* hore je; *kés:* nož; *fenni:* ostrit; *forralni:* zvarit (vodu); *ágy:* postel; *alkudozni:* jednat sa; *czivódni:* vadit sa, dohadovat; *egymás között:* medzi sebou; *megpörkölendő:* pražit sa majúce; *fül:* ucho; *pálinkás:* páleničtý; *reggeli:* sniedanie (frustik); *ól:* chliev; *kieresztek:* vypustia; *hízó:* vytučnený (brav); *sejtve:* badajúe, cítiac; *szökni:* uskočit, ujst; *sikoltás:* krik, vresk; *ijedten:* prestrašene, v strachu; *mutatkozni:* ukazovat sa; *addig:* dotedy; *felett:* nád; *láng:* plameň; *lobog:* plápolá; *megperzselt:* obškvrknutý, opálený; *szétvagdalmi:* na kusy rozřtat; *rész:* čiastka; *feldolgozni:* prepracovat; *eltelik:* minie; *nap:* deň; *disznótor:* svinský kar; *összegyűlik:* shromaždí sa; *család:* rodina; *sógor:* švagor; *koma:* kmotor; *atyafi:*

pokrevný; *barát*: priateľ; *fogy*: mína sa, ubýva; *elmaradhatlan*: nevyhnutelný; *töltött káposzta*: plnená kapusta; *főtt*: varený, —á, —é; *sült*: pečený, —á, —é; *folyik*: tečie; *bor*: víno; *beszéd*: reč; *politika*: politika; *ország dolga*: krajinská záležitosť; *összesúgnak*: šuškejú; *beintik*: zakývajú, zavolajú; *ólálkodó*: potutelný; *fog*: zub; *vásik*: ostrí si; *hurka*: jaternica; *ujj*: prst; *nóta*: nóta; *mulatság*: zábava; *rögtönöznek*: chytro zriada; *hajnal*: úsvit; *számit-hatók*: môžu sa počítovať.

Mluvnica. Niektoré slovesá v tretej osobe prítomného času ukazovacieho spôsobu vychádzajú na *ik* (dolgozik: pracuje; érik: zreje) tie sa volajú *ikové* slovesa (ikes igék). Časovanie týchto sloviess odchyluje sa od časovania iných sloviess v tom, že v prítomnom a v súminulom čase ukazovacieho spôsobu, jako aj v prítomnom čase žiadacieho a spojovacieho spôsobu prípona jednotného počtu 1 osoby je *m*, 2 osoby je *l*, a 3 osoby je *k* (ik, ik) v neurčítom tvare. Ináče je sklonovanie týchto sloviess celkom totožné so sklonovaním iných sloviess.

Časovanie ikových sloviess.

Ukazovací spôsob.

Prítomný čas:

Lakom = bývam bývaš
lakol a t. d.
lakik
lakunk
laktok
laknak

Súminulý čas.

laká = býval som
lakál a t. d.
lakék
lakánk
lakátok
lakának

Minulý čas:

laktam = býval som
laktál a t. d.
laktott
laktunk
laktatok
laktok

Budúci čas:

lakni fogok = bývať budem
" fogsz a t. d.
" fog
" fogunk
" fogtok
" fognak

Žiadací spôsob.

laknám = býval by som
 laknál a t. d'.
 laknék
 laknánk
 laknátok
 laknának

Munulý čas:

laktam volna = bol by býval
 laktál „ a t. d'.
 lakott „
 laktunk „
 laktatok „
 laktak „

Spojovací spôsob.

Prítomný čas:

lakjam = aby som býval
 lakjál a t. d'.
 lakjék
 lakjunk
 lakjatok
 lakjanak

Meno slovesa:

lakni
 s osobnými príponami
 laknom
 laknod
 laknia
 laknunk
 laknotok
 lakniok
 kell } mi tebe jemu
 bývať treba.

Príčastia čo prídavné mená: Lakó, lakott, lakandó: bývajuci. Podstatné meno: Lakás: bývanie.

Ikové slovesa sú najviac podmetné čili nepriechodné slovesá, to jest také, ktorých činnosť neprechádza na predmet, a zato sa vôbec ani neužívajú v určitom tvare. Ktoré ale sa užívajú aj v určitom tvare, tie si tvoria určitý tvar podľa iných slovies. Na pr. *lakni*: bývať sa môže aj v určitom tvare užívať, lebo vôbec sa hovorí: ty bývaš v tomto dome: te lakol ebben a házban; môže sa ale aj takto povedať: ty obývaš tento dom: te lakod ezt a házat; to jest potažne na určitý predmet v ktorom páde sa určitý tvar užíva. V tomto páde sa tvorí určitý tvar jako vyšej pri slovese *vár*. To jest: lakom, lakod, lakja a t. d.; lakám, lakád, laká a t. d.; laktam, laktad, lakta (vždy jako pri *várni*.)

Úloha.

Jedná bohatá pani, ktorá nemala žiadne deti, dlho rozmýšľala na tom, koho by si mala za dediča vyvoliť. Túžila po tom, aby jej voľba padla na osobu hodnú, v

ktorej by sa neoklamala. Poznala ona jednu chudobnú vdovu, ktorá si každodennou prácou chlieb vyhľadávala, a ktorá mala jednu skromnú devušku. Túto si vzala k sebe a dala ju starostlivo vychovávať. Takto minuly roky.

Razom devuška s tou prosbou sa priblížila k panej aby ju prepustila na dlhší čas k svojej matke lebo že jej matka je veľmi chorá. Čo teba po matke, riekne jej pani, ja sa o teba starám, a to nechcem aby si ty s tvojou žobráckou matkou obcovala. — Na tie hrdé slová devuške vypadly slzy z oka, a plačúc takto prehovorila: „Drahá moja dobroditeľka! za najväčšie šťastie som si držala tvojú lásku si zaslúžiť; keď by som ale mala lásku tú so zaprením mojej chudobnej matky dosiahnuť, tak radšej sa za ňu poďakujem, a s boľavým srdcom idem s detinskou povinnosťou k mojej chudobnej matke.“ Jak to pani uslyšala priskočila k devuške, objala ju a pritísila k srdcu, a toto jej povedala: „Ještlí si mi bola po dnes milá, tak ťa na budúce ešte lepšie chcem lúbiť. Ja som chcela tvoje srdce skusiť. Radujem sa, že som sa v tebe nesklamala. Lebo kto pre bohatsvo je v stave svojú vlastnú matku zapreť, ten není ani lásky ani cti hodný.“

Szótár: dedič: örökös; vyvoliť: választani; volba: választás; padnúť: esni; hodná: érdemes; oklamať sa: csalódni; skromný: szerény; starostlivo: gondosan; vychovávať: nevelni; minúť: mulni; priblížiť: közeledni; prepustiť: elengedni; čo teba po matke: mi gondod anyádra; starať: gondoskodni; potýkať, obcovať: érintkezni; hrdý: gőgös; slza: könny; oko: szem; plakať: sírni; dobroditeľka: jótevő; láska: szeretet; zaslúžiť: kiérdemelni; odopreť: eltagadni; dosiahnuť: elérni; boľavé: fájni; detinská: gyermeki; povinnosť: kötelesség; priskočiť: oda ugrani; objat: ölelni; srdce: szív; milý: kedves; lúbiť: szeretni; je v stave: képes; vlastný: saját; zapreť: eltagadni; úcta: tisztelet.

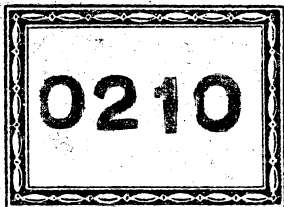
V obecnom rozhovore najviac upotrebované ik-ové slovesá:

Alkuszik: jedná sa; *alszik:* spí; *ásitozik:* zívá; *ázik:* mokne; *bánik (-val):* dbá, zahádza; *betegszik:* chorlavie;

bízik (-ban, ben): dôveruje; *bolondozik*: blázni sa; *bomlik*: hrá sa; *botlik*: potkne sa; *búcsúzik*: lúči sa; *bujdosik*: blúdi; *bukik*: prekotí sa; *cselekszik*: robí; *czivódik*: vadi sa; *dicsekszik*: chváli sa; *dohányozik*: fajčí; *dolgozik*: pracuje; *döglük*: zdochne zdochýňa; *egyezik*: súhlasí; *éhez*: hladuje; *elégszik*: uspokojuje sa; *érik*: zre; *esik*: prší, padá; *esküszik*: prísahá; *eszik*: je (jie); *fázik*: zimuje; *fekszik*: leží; *fénylik*: bliští sa; *feslik*: pára sa; *fuldoklik*: dusí sa; *fürdik*: kúpe sa; *gondolkozik*: rozmyšľa; *gyanakszik*: podozrieva; *gyónik*: sponedá sa; *habzik*: pení sa; *hajlik*: shybuje sa, ohýna sa; *hangzik*: znie; *haragszik*: hnevá sa; *hiányzik*: chybuje, (nedostačuje); *hibázik*: chybí; *hízik*: tučnie; *igyekszik*: usiluje sa; *illik*: sluší sa; *iszik*: pije; *izlik*: chutí; *játszik*: hrá sa; *késik*: pozdí sa; *kopik*: dre sa; *könnyezik*: slzí (slzy leje); *különbözik*: liší odchyľuje; *lakik*: býva; *látzik*: vidí sa, znáša; *lélekszik*: dýcha; *létezik*: jestvuje; *magaslik*: výši sa; *melegszik*: zohrieva sa; *mosdik*: umýva sa; *múlik*: míňa sa; *nyílik*: kvitne, otvára sa; *nyúlik*: siaha po ničom; *öltözik*: oblieka sa; *öregszik*: ostarieva sa, starne; *porlik*: práši sa; *részegszik*: opije sa; *romlik*: kazí sa; *rozsdásodik*: hrzavie; *síklík*: klzne; *szándékozik*: strojí sa (zamýšľa); *szemzik*: mlholí; *szokik*: zvyká; *szomjazik*: smädne, žízni; *szopik*: cicá; *szökik*: uskacuje; *születik*: rodí sa; *szűnik*: prestáva; *távozik*: odchádza, vzdialuje sa; *tetszik*: páči sa; *török*: láme sa; *tünik*: mizne; *ugrik*: skáče; *úszik*: pláva; *vágyik*: túži; *vérzik*: krváca; *veszekszik*: dohaduje sa; *villámlík*: blyška sa; *virágzik*: kvitne; *zajlik*: prúdi sa.

Méhner Vilmos könyvkiadó

Budapest, IV. papnövelde-utca
megjelentek és ugyanott valamint minden
kaphatók:

TANKÖNYVEK.

Tót és tót-magyar népiskolák számára.

GYERTYÁNPFY-ERTL:

Abecedár a prvá čitanka pre počiatocné ľudové školy. Ára kötve 20 kr.

ERTL HERIBERT:

Természetrész a tótajku mindennapi és ismétlő népiskolák számára.

Prírodopis pre slovenské každodenné a opakujece národné školy.
Ára kötve 30 kr.

Természetrész-Naturgeschichte német és német-magyar népiskolák számára. 29 képpel. Ára kötve 32 kr.

Földrajz-Zemepis tót és tót-magyar népisk. számára. Ára kötve 32 kr.

Rövid természetrész-Krátky prírodopis. 25 képpel. Ára kötve 12 kr.

Rövid természettan-Krátky Silozpyt. Ára kötve 12 kr.

SEBESZTHA KÁROLY, kir. tanfelügyelő:

A magyarok története tótajku elemi iskolák számára. **Dejiny uherska**
pre slovenské elementárne školy. Ára kötve 12 kr.

Földrajz tótajku elemi iskolák számára. **Zemepis** pre slovenské elementárne školy. Ára kötve 12 kr.

Uherska mluvnica az elemi iskolák alsó oszt. számára. Ára kötve 12 kr.

" " II. rész az elemi iskolák számára. " " 16 kr.

SZTANKÓ BELA:

Daloskönyv I. rész a népiskolák I.—II. osztály számára. Ára 16 kr.

" II. " " " III.—IV. " " " 28 kr.

" III. " " " V.—VI. " " " 30 kr.

KAPI GYULA:

Dalkönyvecske. A népiskolák alsó oszt. számára. III. kiad. Füzve 20 kr.

Utasítás a népiskola alsó oszt. számára írt dalkönyvecskéhez. Füzve 20 kr.

Dr. BALOGH TIHAMÉR:

Egészségtan az elemi és ismétlőiskolák számára. Ára bekötve 20 kr.

**A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium által 1888. évi
764. sz. a. a népiskolák számára engedélyezett**

Méhner-féle megyei térképek

külön-külön kaphatók, ára egyenkint 8 kr. Minden járás külön színezve.

Magyarország térképe. Minden megye külön színezve. Ára 10 kr.

Az osztrák-magyar monarchia térképe. " 10 " "

Európa térképe. " 10 " "